

ITSENÄISYYDEN POLULLA

Työväline jälkihuollon nuoren työntekijälle Hämeenlinnan ja Tampereen alueella

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulutuskeskus, sosionomikoulutus

Syky 2020

Noora Åkerlund

Tekijä Noora Åkerlund

Vuosi 2020

Työn nimi Itsenäisyyden polulla – Työväline jälkihuollon nuoren työntekijälle
Hämeenlinnan ja Tampereen alueella

Ohjaaja Raija Koskinen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli yksinkertaisten kaupunkikohtaisten materiaalipakettien ja check-listojen luominen jälkihuollon työntekijän työn tueksi Puistonmäen tukipalveluille Hämeenlinnan ja Tampereen seudun nuorten kanssa työskentelyyn. Puistonmäen tukipalvelut tuottavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tukea ja apua tarvitseville yksittäisille henkilöille ja perheille. Työn tilaajana toimi Puistonmäen tukikoti Oy, jonka yhteydessä Puistonmäen tukipalvelut toimii.

Tietoperustassa tarkasteltiin lastensuojelua, lakeja, jälkihuoltoa sen prosessia sekä aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä jälkihuoltoa koskien. Vuoden 2020 alussa voimaantulleen lakimuutoksen myötä jälkihuollon ikärajaa nostettiin 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen. Tämä tarkoittaa huomattavaa nousua jälkihuollon asiakaskunnan määrässä. Jälkihuollon piirissä olleiden nuorten aseman on todettu olevan muita ikäisiä heikompi ja pirstaleisen palvelujärjestelmän myötä putoaminen, niin tuki- kuin palvelujärjestelmien väliin on tullut esiin monesti erinäisissä selvityksissä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli yhdenmukaistaa jälkihuollon tietoutta saatavilla olevista palveluista, sivustoista ja materiaaleista. Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja sen avulla saatiin toteutettua toimiva työväline Puistonmäen tukipalveluiden jälkihuollon työntekijöille. Palaute kerättiin henkilökunnalta vapaamuotoisella palautekyselyllä. Työntekijät kokivat, että materiaalipakettien ja Check-listojen avulla voidaan lisätä itsenäistymistyöskentelyn tasalaatuisuutta, tehokkuutta, suunnitelmallisuutta ja johdonmukaisuutta.

Avainsanat Jälkihuolto, lastensuojelu, sijaishuolto, itsenäistyminen

Sivut 45 sivua ja liitteitä 13 sivua

Author	Noora Åkerlund	Year 2020
Subject	On the path to independence – A tool for aftercare support workers	
Supervisor	Raija Koskinen	

ABSTRACT

The aim of this bachelor's thesis was to create simple city-specific guiding materials and checklists to support the work of the aftercare employees, who work with young people at Puistonmäki support services in Hämeenlinna and Tampere regions. Puistonmäki support services operate alongside Puistonmäen Tukikoti Ltd. They offer social and health services for individuals and families in need of help and support. This thesis was made in collaboration with Puistonmäen tukikoti Ltd.

The theoretical part concentrated on child protection and legislation, aftercare, its process and previous research and theses around this subject. In early 2020, aftercare clients' age limit was raised from age 21 to 25, which significantly increased the number of aftercare clients. The circumstances of the youth in aftercare are weaker compared with other young people in their age group. Young people falling out of the reach of support and services due to the scattered service system has been shown in many studies.

The purpose of this thesis was to unify and simplify the information about available services, websites and materials for aftercare employees. The thesis was practice-based and contributed to creating useful guiding materials and checklists for Puistonmäki aftercare workers. Feedback was collected from the employees with free-form survey questions. The survey revealed that the guiding materials and checklists were found useful in creating consistent and effective working methods to support young people's independence.

Keywords Aftercare, child protection, independence

Pages 45 pages and appendices 13 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat, tarkoitus ja tavoitteet	3
2.1	Työelämäyhteytenä Puistonmäen tukipalvelut	3
2.2	Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja ajankohtaisuus.....	5
3	Lastensuojelun perusta	6
3.1	Lastensuojelulaki ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.....	7
3.2	Jälkihuolto lastensuojelulaissa	8
3.3	Keskeiset käsitteet	8
4	Nuoren itsenäistyminen – Nuoruudesta aikuisuuteen	10
5	Jälkihuolto itsenäisyyden polulla.....	11
5.1	Jälkihuollon prosessi	11
5.2	Jälkihuollon nuori ja työntekijä	12
6	Aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä	15
6.1	Mun elämä–eheänä eteenpäin	15
6.2	Muita menetelmiä ja oppaita	16
6.3	”Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus”	17
6.4	Lastensuojelun VIP-nuorten mallinnusryhmä.....	19
7	Opinnäytetyön toteutus	21
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	22
7.2	Materiaalipaketit ja pakettien tekoprosessi	22
7.3	Check–listat	26
7.4	Työyhteisön ohjeistus materiaalipakettien ja Check–listojen käyttöön.....	27
7.5	Kaupunkikohtaiset erot A-klinikan nuorten palveluissa	28
8	Tulokset	30
8.1	Materiaalipakettien ja Check–listojen käytännöllisyys.....	30
8.2	Kehittämiskohteet ja jatkotutkimukset	32
9	Johtopäätökset	34
10	Pohdinta	36
	Lähteet.....	41

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Lastensuojelun VIP-nuoren tutkimusperusteinen palvelupolku mallintamisen kohteena.....	20
Taulukko 1. Hämeenlinnan pää- ja alaotsikot	23
Taulukko 2. Tampereen pää- ja alaotsikot	24

Liitteet

Liite 1	Hämeenlinnan materiaalipaketin kansilehti
Liite 2	Tampereen materiaalipaketin kansilehti
Liite 3	Otteita materiaalipaketeista
Liite 4	Hämeenlinnan Check-lista
Liite 5	Tavoitteiden seuranta lista
Liite 6	Ohjeistus henkilökunnalle materiaalipakettien ja Check-listojen käyttöön
Liite 7	Työntekijöiden palautekyselyn apukysymykset

1 Johdanto

Jälkihuolto on tukena lapsen tai nuoren kotiutuessa lastensuojelun sijaishuollosta. Vuosittain noin 1500 sijoitettua nuorta saavuttaa täysi-ikäisyyden, joista jälkihuollon asiakkuuksiin jatkaa iso osa heistä. (Tasala, 2019) Vuonna 2019 lastensuojelurekisterin mukaan maassamme avohuollon jälkihuollossa oli 7646 nuorta. Nämä nuoret olivat 18–21-vuotiaita. Lakimuutoksen myötä jälkihuollon ikäraja nousi vuoden 2020 alusta lukien 25 ikävuoteen 21 ikävuoden sijaan, mikä tarkoittaa huomattavaa nousua jälkihuollon asiakaskunnan määrässä. Jälkihuollon piirissä olleiden nuorten aseman on todettu olevan muita saman ikäisiä heikompi ja pirstaleisen palvelujärjestelmän myötä putoaminen, niin tuki- kuin palvelujärjestelmien väliin on todettu monesti erinäisissä selvityksissä. (THL, 2020, ss. 8–10)

Puistonmäen tukipalvelut tuottavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja se toimii Puistonmäen tukikoti Oy:n yhteydessä. Yksi Puistonmäen tukipalveluiden palvelukokonaisuuteen kuuluvista palveluista on jälkihuollon palvelut. Heidi Kumpulainen on tehnyt Puistonmäen tukikodille vuonna 2016 opinnäytetyön *Mun elämä–eheänä eteenpäin* (2016), jonka tuloksena valmistui työväline itsenäistyvän nuoren tueksi. Työvälineen koettiin palvelevan enemmän tukikotia kuin tukipalveluita, jolloin tarve vastaavalle menetelmälle tukemaan tukipalveluiden toimintaa oli vielä olemassa. Tarve tukipalveluita tukevalle ja yhtenäiselle työskentelyvälineelle konkretisoitui syventävän työharjoitteluni aikana.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda yksinkertainen työväline Puistonmäen tukipalveluiden jälkihuollon työntekijöiden tueksi. Jälkihuollon nuoren kanssa saattaa työskennellä useampi työntekijä samanaikaisesti. Selkeä prosessi nuoren kanssa työskentelyssä vähentää päällekkäisen työn määrää ja auttaa varmistamaan, että itsenäistyvän nuoren kanssa käsitellään kaikki tarvittavat aihealueet ja palvelut.

Opinnäytetyön toimeksiantajana ja tilaajana toimii Puistonmäen tukikoti Oy. Opinnäytetyön toteutus on toiminnallinen ja se koostuu kahdesta kaupunkikohtaisesta materiaalipaketeista, sekä niiden pohjalta luoduista Check–listoista. Materiaalipakettien ja Check–listojen avulla kehitetään jälkihuollon työn tasalaatuisuutta, johdonmukaisuutta ja tietoutta materiaaleista

sekä palveluista. Materiaalipakettien avulla kehitetään opinnäytetyön tekijän ammatillista osaamista, sekä koko Puistonmäen tukipalveluiden työyhteisön tietoisuutta jälkihuollon nuorelle tarjottavista palveluista. Materiaalipaketit tulevat Puistonmäen tukipalveluiden työntekijöiden käyttöön. Tulen jatkamaan työskentelyä Puistonmäen tukipalveluilla opintojen jälkeen, joten uusi työväline tulee suoraan myös henkilökohtaiseen käyttöön.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat, tarkoitus ja tavoitteet

Yhteiskunnassamme ei ole tiivistä lapsiperheiden ja nuorten turvaverkkoa. Siitä on tullut monimutkainen viidakko, josta on usein vaikea löytää ja saada apua. Tekisikin mieli tiivistää: lasten, nuorten ja perheiden palvelujärjestelmä on saamaton, ei saumaton – työntekijöiden ponnistukset ja ammattitaito menevät hukkaan hajanaisen järjestelmän takia. Suomesta on tullut tuhansien luukkujen maa, jossa asiakas, kansalainen, ei ole enää keskiössä. (Haahkola, 2015, s. 1)

Hajanaisen palveluverkoston vuoksi palveluiden etsimiseen kuluu hyvin paljon aikaa, niin ammattilaisilta, kuin myös asiakkailta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli yhdenmukaistaa jälkihuollon tietoutta saatavilla olevista palveluista, sivustoista ja materiaaleista tuottamalla siihen soveltuvat materiaalipaketit ja Check – listat Puistonmäen tukipalveluiden jälkihuollontyön tueksi. Jälkihuollon työntekijät opastavat nuoret itsenäisyyden polulle ja auttavat alkuun aikuisuutta kohti. Nuoren kanssa jälkihuollon työskentelyssä saattaa olla mukana useita työntekijöitä muun ammattiverkoston lisäksi. Työntekijät saattavat vaihtua tilanteiden muuttuessa. Tästä syystä päällekkäisen työn riski kasvaa. Päällekkäisen työn välttämiseksi ja palvelukokonaisuuden hahmottamiseksi työntilaaaja on toivonut työvälinettä työntekijöiden tueksi. Palveluverkosto on pirstaleinen ja kommunikaatiokatkokset ovat mahdollisia. Tämä voi aiheuttaa sitä, että jokin osa-alue tai palvelu jää nuoren kanssa käsittelemättä.

Kiinnostuin aiheesta lähdettyäni syventävässä harjoittelussa Puistonmäen tukipalveluilla tekemään kehitystehtävää keväällä 2020 ja monien etätyöpäivien vuoksi olinkin lopulta tehnyt erittäin paljon töitä tehtävän eteen. Aihe alkoi vaikuttamaan hyvin mielenkiintoiselta päästyäni syventymään siihen. Lisäksi työlle on tarvetta ja se tulee tukemaan niin työntekijöitä, kuin nuoren itsenäistymistä.

2.1 Työelämäyhteytenä Puistonmäen tukipalvelut

Työn tilaajana toimi Puistonmäen tukikoti Oy. Työelämäyhteistyönä toimi Puistonmäen tukipalvelut ja yhteyshenkilöinä toimivat Puistonmäen tukikodin ja -tukipalveluiden johtaja,

sekä Puistonmäen tukipalveluiden esimies ja perhetyöntekijä. Työelämäyhteistyö muodostui työharjoittelun aikana. Idea työväliseen kehittämiseen ja sen jalostuminen opinnäytetyön aiheeksi syntyi yhdessä harjoittelun ohjaajan kanssa, kun konkreettinen tarve tukimenetelmälle Puistonmäen tukipalveluilla havaittiin.

Puistonmäen tukipalvelut tuottavat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja yksittäisille henkilöille ja perheille, jotka tarvitsevat tukea ja apua. Palveluja voivat ostaa yksittäiset henkilöt ja perheet, sekä kunnat. Palvelukokonaisuuteen kuuluvat niin sosiaalihuoltolain, kuin lastensuojelulain mukaiset perhepalvelut: kotiin tehtävä perhekuntoutus, perhetilanteen ja tuen tarpeen arvioinnit, perhetyö, kasvatuseuvonta, perheneuvonta, lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta, jälkihuollon palvelut, itsenäistyvän nuoren tuettu asumisharjoittelu, perheterapeuttiset palvelut ja ammatillinen tukihenkilötyö. (Puistonmäen tukipalvelut, 2014)

Puistonmäen tukipalveluiden toimisto sijaitsee Hämeenlinnassa. Puistonmäen tukipalveluiden palveluita ostetaan myös muista kunnista. Työntekijät työskentelevät pääsääntöisesti perheiden ja nuorten kodeissa tai muussa tutussa elinympäristössä. Toisinaan tapaamisia voidaan järjestää toimistotiloissa, mutta keväällä vuonna 2020 alkaneesta vallitsevasta koronavirustilanteesta aiheutuneen pandemian vuoksi asiakasvierailuita ja palavereita toimitiloissa ei pääasiassa järjestetä. Perhetyöntekijöitä Puistonmäen tukipalveluilla on tällä hetkellä viisi. Perhetyöntekijät tekevät osana laajaa palvelukokonaisuutta myös jälkihuollon työtä. Tässä opinnäytetyössä käytetään jälkihuollontyöntekijän nimikettä, koska opinnäytetyö käsittelee jälkihuollon työtä.

Jos on tiedossa, että Puistonmäen tukipalvelut tulevat vastaamaan Puistonmäen tukikodin nuoren jälkihuollosta, jälkihuollon työntekijä ja tukikodin omahoitajat tekevät tiivistä yhteistyötä ennen nuoren täysi-ikäisyyttä. Jälkihuollon työntekijä tutustuu nuoreen ja hänen tilanteeseensa, sekä osallistuu palaverihin jo ennen kuin jälkihuolto alkaa. Nuoren matka kohti itsenäistymistä voi tapahtua ilman katkoksia, kun työntekijä on tuttu nuorelle jo entuudestaan. (Puistonmäen tukipalvelut, 2014)

Puistonmäen tukipalvelut ennakoivat, jos he tietävät tulevansa vastaamaan tukikodin nuoren jälkihuollosta. Tällöin on mahdollista aloittaa jo hyvissä ajoin tutustuminen

jälkihuollon nuoreen ja itsenäistymiseen liittyviin seikkoihin. Sijaishuollon päätyttyä monet nuoren elämässä olleet ammattilaiset saattavat vaihtua tai lähteä työskentelystä, jolloin jälkihuollon työntekijään jo ajoissa tutustuminen voi olla hyvinkin merkityksellistä.

Nuoren kanssa työskentely alkaa yhdessä jälkihuoltosuunnitelman laatimisella nuoren, jälkihuollontyöntekijän ja nuoren vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Työskentely on arjen ja elämän hallinnan, sosiaalisten tilanteiden ja vuorovaikutuksen ohjausta, neuvontaa ja tukemista. Työntekijä auttaa muun muassa taloudellisten asioiden hoitamisessa, arjesta selviytymisessä, kodin hoidossa ja hoitokontaktien aktivoinnissa. Työskentely koostuu tapaamisista, virastoasioinneista, kotikäynneistä, verkostojen luomisesta ja palavereista. (Puistonmäen tukipalvelut, 2014)

2.2 Opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja ajankohtaisuus

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa yksinkertaiset materiaalipaketit Puistonmäen tukipalveluille jälkihuollon työntekijän työn tueksi Hämeenlinnaan ja Tampereelle. Materiaalipaketteja on tarkoitus käyttää jälkihuollon nuoren kanssa työskennellessä koskien arjen asioita ja palveluihin ohjaamista. Niiden avulla voidaan käsitellä myös muita itsenäistymiseen ja aikuisuuteen liittyviä asioita. Materiaalipakettien oheen luotiin yksinkertaiset Check-listat. Check-listojen avulla pyritään välttämään päällekkäistä työntekoa, sekä varmistetaan, että nuoren kanssa on käyty kaikki tarpeellinen läpi itsenäistymiseen liittyen. Check-listat toimivat myös muistilistana nuoren kanssa jo käsitellyistä asioista.

Jokainen tukipalveluiden työntekijä tekee työtä omalla persoonallaan ja tavallaan. Paketit ja listat pyrittiin rakentamaan sellaiseen muotoon, että tilaa jää jokaisen työntekijän persoonalliselle työotteelle. Tarkoituksena oli nostaa helposti esille jälkihuollon itsenäistyvää nuorta koskevat palvelut ja materiaalit, asiat, käytännöt, sekä sivustot.

Materiaalipaketteja on tarkoitus kehittää tarpeen mukaan jatkuvatoimisesti. Paketit ovat saatavilla suuntaa antavina pohjina Puistonmäen tukipalveluiden tietojärjestelmässä. Työntekijöiden vastuulla on päivittää niitä ajankohtaisiksi tarvittaessa. Materiaalipaketteihin

voidaan lisätä uusia palveluita, kirjallisuusvinkkejä, toimintamalleja ja muuta ajankohtaista tietoa tarpeen mukaan, jolloin se välittyy kaikille jälkihuollon työntekijöille.

Materiaalipakettien sisältöä luodessa havaittiin kaupunkikohtaisia eroja nuorille suunnattujen palveluiden toteutuksessa. Opinnäytetyössä verrattiin A-klinikan nuorten palveluiden välisiä eroja Tampereella ja Hämeenlinnassa. Materiaalipaketteja tehdessä voitiin havaita aluekohtaisia eroja palveluiden saatavuudessa.

Erityisen ajankohtaiseksi opinnäytetyön aiheen nostaa jälkihuollon päättymisen ikärajan nostaminen 1.1.2020 alkaen 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen (Lastensuojelulaki 427/2007; Laki lastensuojelulain muuttamisesta 542/2019). Lakimuutoksen myötä velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy nuoren täyttäessä 25 vuotta tai sijoittamisen päättymisen jälkeen viiden vuoden kuluttua lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä. (THL, n.d.-a) On osoitettu, että nuorten syrjäytymisriski kasvaa, jos jälkihuolto päättyy liian varhain (Tasala, 2019). Jälkihuolto on siis keskeinen osa sijaishuollosta itsenäistyvän nuoren elämässä. Materiaalipaketit jälkihuollon työntekijöille nostavat esille nuoren itsenäistymiseen tarvittavat välineet ja ovat apuna nuoren itsenäistymisen matkalla. Ajankohtaiseksi opinnäytetyön tekee myös Puistonmäen tukipalveluiden tarve työlle.

3 Lastensuojelun perusta

Vuonna 2019 Lapsen oikeuksien viikolla aiheeksi nostettiin jokaisen vastuu lasten suojelemisesta. Varsinais-Suomen Lastensuojelu ry:n toiminnan johtaja Miia Hänninen nosti esille, ettei lapsuuden suojaaminen ole vain yhden ihmisen asia vaan meitä kaikkia tarvitaan lasten ja nuorten suojelussa. (Turun yliopisto, 2019) Lasten suojelu on meidän kaikkien tehtävä, ei vain ammattilaisten, ihan jokaisen. Yksilön, työntekijän, lastensuojelun ja jokaisen, joka kohtaa lapsen tai nuoren, jonka tilanne herättää huolta. Jotta voimme edes hieman vaikuttaa siihen, että lapset ja nuoret voisivat paremmin, tulisi meidän jokaisen ottaa asiaksemme lasten suojelu.

3.1 Lastensuojelulaki ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus

Suomessa lasten oikeuksia suojelevat YK:n lapsen oikeuksien sopimus (Yleissopimus lapsen oikeuksista, 60/1991), sekä lait, kuten Suomen perustuslaki (Suomen perustuslaki, 731/1999) ja lastensuojelulaki (Lastensuojelulaki 417/2007). YK:n lapsen oikeuksien sopimus on kaikkia alle 18-vuotiaita koskeva ihmisoikeussopimus, johon on kirjattu lapsille kuuluvat ihmisoikeudet, sekä asetettu valtiolle vastuu niiden toimeenpanosta. Suomessa YK:n lapsen oikeuksien sopimus tuli voimaan vuonna 1991. Lasten oikeuksien toteutumista valvovat lapsiasiainvaltuutettu, sekä eduskunnan oikeusasiamies. Jos lapsen oikeuksia on loukattu voi oikeusasiamiehelle tehdä asiasta kantelun. Oikeusasiamies tekee myös tarkastuksia muun muassa lastenkoteihin ja kouluihin. (oikeusasiamies, n.d.)

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaissa on säädetty, että lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 1, § 3)

Lastensuojelua toteutettaessa myös lapsen toiveet ja mielipide on otettava huomioon. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa, sekä lapsen mielipiteet kirjataan lasta koskeviin asiakirjoihin. Jos mielipiteen selvittäminen vaarantaa lapsen kehitystä, terveyttä tai sen selvittäminen on tarpeetonta sen voi jättää selvittämättä. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 20) Lastensuojelun tarpeen toteamisen jälkeen sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus ryhtyä aikailematta avohuollon tukitoimiin. Lapsen myönteisen kehityksen tukeminen, sekä lapsen vanhempien, huoltajien ja hoidosta vastaavien tukeminen ja vahvistus kasvatuskykyyn ja kasvatusmahdollisuuksiin on avohuollon tukitoimien tarkoitus. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 34)

3.2 Jälkihuolto lastensuojelulaissa

Lastensuojelulain luvussa 12 on määritelty jälkihuolto, jonka pykäliin kuuluu lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon § 75, jälkihuollon sisältö § 76, Asumisen ja toimeentulon turvaaminen § 76 a ja itsenäistymisvarat § 77. Lastensuojelulain § 75 mukaan on jälkihuoltoa järjestettävä aina pitkäaikaisen avohuollon sijoituksen tai sijaishuollon päättymisen jälkeen lapsen tai nuoren iästä huolimatta. Jälkihuoltoa on järjestettävä nuorelle 25-vuotiaaksi saakka. (Lastensuojelulaki 417/2007).

Kunnan vastuulla on § 76 nojalla järjestää lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin pohjautuva asiakassuunnitelma, jossa huomioidaan lapsi tai nuori, sekä hänen huoltajansa, vanhempansa ja henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on. Myös jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijä laatii tarvittaessa nuoren kanssa suunnitelman, johon on kirjattu palvelut ja tukitoimet, mitkä ovat nuoren käytettävissä jälkihuollon päättymisen jälkeen. (Lastensuojelulaki 417/2007) Kunta on myös velvoitettu § 76 a nojalla riittävän asumisen ja toimeentulon turvaamiseksi jälkihuollon nuorelle (Lastensuojelulaki 417/2007).

Itsenäistymisvaroista on myös säädetty lastensuojelulaissa § 77. Lain mukaan sijoituksen aikana itsenäistymistä varten kuukausittain kertyneistä varoista on sosiaalihuollon vastaavalla toimielimellä oikeus päättää niiden maksamisen ajankohdasta. Lähtökohtaisesti varat annetaan lapselle tai nuorelle jälkihuollon päättyessä tai itsenäistymisen tukemiseen tai turvaamiseen viimeistään nuoren täyttäessä 25 vuotta. (Lastensuojelulaki 417/2007)

3.3 Keskeiset käsitteet

Jälkihuolto on pitkäaikaisen avohuollon sijoituksen tai sijaishuollon päättymisen jälkeen tarjottava kokonaisvaltainen tuki nuorelle tai lapselle. Sen tarkoituksena on auttaa täysi-ikäisyyttä lähestyvää tai jo täysi-ikäistä nuorta saamaan riittävät itsenäistymisen taidot itsenäiseen elämään tai tukea lapsen kotiutumista sijaishuollosta. Usein ajatellaan jälkihuollon kuuluvan vain itsenäistyville nuorille, sillä suurin osa jälkihuollon asiakkaista on täysi-ikäisiä. Näin ei kuitenkaan ole, sillä jälkihuoltoon ovat oikeutettuja myös sijoituksen jälkeen kotiutuvat lapset. (THL, n.d.-a) Tässä opinnäytetyössä jälkihuollolla ja jälkihuollon

nuorella tarkoitetaan lähes täysi-ikäistä tai täysi-ikäistä itsenäistymässä olevaa nuorta asiakasta.

Lapsen **sijaishuollolla** tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, huostaanotetun tai lastensuojelulain 83§:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen nojalla sijoitetun lapsen kasvatukseen, sekä hoivan järjestämistä kodin ulkopuolella (THL, n.d.-b)

Avohuollon sijoitus tukitoimena tarkoittaa, että sijoitus on rajattu, kuntouttava jakso tai tuen tarvetta arvioiva jakso. Se järjestetään asiakassuunnitelmassa aiotulla menetelmällä ja on suunnitelmallinen tukitoimi. Jatkuvasti avohuollon tukitoimena sijoittamista ei saa tehdä, vaan edellytykset huostaanotolle tulee arvioida, ellei lapsen edun hyväksi ole uusi lyhytkestoinen sijoitus. Pääasiallisesti lapsi sijoitetaan yhdessä huoltajansa, vanhempansa tai muun hänen kasvatuksestansa ja hoidosta vastaavan kanssa. Lyhytaikaisesti lapsi voidaan sijoittaa myös yksin. Lähtökohtaisesti sijoitukseen edellytetään lapsen huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Täysi-ikäisyyttä lähestyville nuorille avohuollon sijoitus voi olla hyvä ratkaisu, mikä turvaa hänen edun toteutumisen. Tällöin sijoitus voi olla pitkäkestoisempi. Jos avohuollon sijoitus on kestänyt tauottomasti ainakin puoli vuotta ja kohdistunut vain lapseen on lapsella oikeutus jälkihuoltoon. (THL, n.d.-c)

Jälkihuollon asiakassuunnitelmaan kirjataan tarkoitus ja tavoitteet jälkihuollolle. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla on yhteistyössä suunnitella nuoren tarpeita vastaava ja parhaiten nuorta tukeva palvelukokonaisuus, joka kirjataan jälkihuollon asiakassuunnitelmaan. (THL, n.d.-a)

Itsenäistymisvarat kuuluvat huostaanoton ja sijaishuollon jälkeiseen jälkihuoltoon. Nuoren tai lapsen ollessa sijoitettuna kodin ulkopuolelle on hänen itsenäistymistään varten säästettävä kalenterikuukausittain määrä, joka vastaa minimissään 40 % hänen saamisistaan, korvauksistaan ja tuloistaan. Nämä määräytyvät sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ehdolla. Lähtökohtaisesti itsenäistymisvarat tulee antaa lapselle tai nuorelle jälkihuollon päättyessä tai viimeistään nuoren täyttäessä 25 vuotta. Itsenäistymisvaroja voi tarvittaessa käyttää kodin hankintoihin, opintoihin tai muihin itsenäistymiseen nivoutuviin menoihin jo ennen 25 ikävuotta. (MINILEX, 2020)

4 Nuoren itsenäistyminen – Nuoruudesta aikuisuuteen

Nuorisokulttuurit vaihtuvat hyvinkin nopealla tempolla ja vanhempien oma ymmärrys ei välttämättä pysy näissä mukana. Muutosten vuoksi nuoren toiminta saattaa näyttäytyä aikuiselle outona tai pelottavana. Nuoruus on näkynyt aiemman tutkimustiedon valossa mullistusten ja kriisien aikana. Uusien tutkimusten myötä kehitystä kuvataan asteittaisena ja jatkuvana. (Nurmi ym., 2015, ss. 142–143)

Siirtymäaika lapsuudesta aikuisuuteen on nuoruusikää. Nuoruus on haavoittuvainen ajanjakso. Omaisuusrikollisuus ja ongelmakäyttäytyminen koskettavat osaa nuorista, mutta useat näistä ilmiöistä vähenevät aikuisuuteen siirtyessä. Jos haitalliset toimintamallit eivät vähene, niin usein päädytään vakavampiin ongelmiin. (Nurmi ym., 2015, s. 142)

Nuoruutta on kuvattu nykyisin pidempänä ajanjaksona ja sen nähdään jatkuvan lähes kolmeenkymmeneen ikävuoteen asti. Toisaalta aikuisuutta on kuvattu myös monena ajanjaksona, joista ensimmäinen on varhainen aikuisuus, joka on noin 20-vuotiaasta 40-vuotiaaksi. (Nurmi ym., 2015, ss. 143, 178) Arnett (2004) lähti oman kokemuksensa pohjalta tutkimaan, milloin nuoret kokevat olevansa aikuisia ja miten aikuisuus määritellään. Arnett (2004, s. 207) nosti esille, että jokainen määrittelee aikuisuuden omalla kohdallaan eri tavalla.

Arnett (2004, s. 209) määrittelee aikuisuuteen siirtymisen kolmen pääkriteerin avulla: vastuun ottaminen omasta itsestä, itsenäinen päätöksenteko ja taloudellinen itsenäisyys. Nämä kriteerit kaiken muun ohella ovat myös osa jälkihuollon päämäärää. Työntekijä on tukemassa nuorta kohti aikuisuutta. Jotta edellä mainitut kriteerit täyttyisivät ja nuori pystyisi ottamaan vastuun omasta itsestä, tulee arjen peruspohjan olla kunnossa. Taloudelliseen itsenäisyyteen pyritään, mutta onko se kriteeri aikuisuudelle. Moni opiskelee hyvin pitkään ja täysin taloudellinen itsenäisyys ei siinä vaiheessa välttämättä ole mahdollista kaikille. Toiselle jo vastuun ottaminen itsestä on kriteeri aikuisuudelle. Moni kokee olevansa aikuinen, vaikkei taloudellinen itsenäisyys olisi vielä täysin saavutettu. Toisaalta määrittäisin taloudellisen itsenäisyyden henkilökohtaisesti niin, että vaikka tulot koostuisivat tuista, niin taloudellisten asioiden hoitaminen on hallussa.

5 Jälkihuolto itsenäisyyden polulla

Sijaishuollosta lähtöä ja itsenäisen elämän alkua on yritetty viime vuosikymmenillä auttaa porrastamalla itsenäistymisen prosessia, sekä vahvistamalla lähdön suunnitelmallisuutta. Varhaisempina vuosikymmeninä tuki oli lähes olematonta ja sijaiskodista itsenäistyvät nuoret joutuivat yhtäkkiä vastaamaan kaikista asioista itsenäisesti. Lastensuojelujärjestelmä auttaa nykypäivänä asunnon järjestämisessä, sekä tukee itsenäistymisprosessia niin taloudellisesti, kuin psykososiaalisesti. (Reinikainen, 2009, s. 84)

Jälkihuollossa on otettu huomattavia harppauksia vuosikymmenten aikana ja viimeisimpänä isona harppauksena vuonna 2020 on ollut jälkihuollon osalta lakiuudistus (Lastensuojelulaki 427/2007; Laki lastensuojelulain muuttamisesta 542/2019). Lakiuudistuksen myötä nuori on oikeutettu saamaan jälkihuoltoa 25-ikävuoteen saakka, joka tarkoittaa, sitä ettei jälkihuolto lopu kesken opintojen ja aikuistumisen prosessia. Tässä luvussa käsitellään jälkihuollon prosessia, jälkihuollon nuoren kokemuksia ja ajatuksia jälkihuollosta, sekä mitä jälkihuollon työntekijän työtehtäviin kuuluu.

5.1 Jälkihuollon prosessi

Jälkihuollon prosessi alkaa sijaishuollon päättymisen jälkeen tai avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt tauottomasti minimissään puoli vuotta ja kohdistunut yksin lapseen tai nuoreen. Jälkihuollolla pyritään helpottamaan nuoren itsenäistymistä ja se tulee järjestää yksilöllisen tarpeen vaatimassa laajuudessa.

(Saastamoinen, 2010, s. 62) Jälkihuolto on vapaaehtoista ja nuori saa kieltäytyä tarjotusta jälkihuollosta (THL, n.d.-a).

Nuoren jälkihuollosta vastaa sijaishuollosta vastuussa oleva kunta, eli jälkihuoltovelvollinen kunta. Jos kyse on harkinnanvaraisesta jälkihuollosta, niin vastaa kunta, joka on tehnyt päätöksen jälkihuollosta. Nuoren vaihtaessa paikkakuntaa sijoituksen jälkeen jälkihuollon aikana on uudella kotikunnalla velvollisuus järjestää tarvittavat tukitoimet ja palvelut yhteistyössä jälkivelvollisen kunnan kanssa. (THL, n.d.-a)

Jälkihuollon sisältö kartoitetaan ja arvioidaan jälkihuollonsuunnitelmassa, johon rekisteröidään erityisen avun ja tuen tarve, sekä käytettävissä olevat tukitoimet ja palvelut (Saastamoinen, 2010, s. 62). Nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on yhteistyössä nuoren ja häntä hoitaneiden kanssa muodostaa palvelukokonaisuus, joka kirjataan jälkihuollon suunnitelmaan. Jälkihuollon suunnittelu ja arviointi prosessi tulisi aloittaa ennen jälkihuollon alkamista. Asiakassuunnitelmaa tehtäessä tärkeässä osassa on keskustella erikseen nuoren omista tarpeista ja neuvotella nuorta hoitaneiden kanssa. (THL, n.d.-a)

Jälkihuollon palveluihin voi kuulua apu ja tuki koulunkäynnin kanssa, tulevaisuuden suunnittelu, henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, taloudellinen tuki ja taloudelliset neuvot (THL, n.d.-a). Jälkihuollon sisältö määräytyy asiakassuunnitelman ja nuoren tarpeen mukaan. Jälkihuollon tapaamiset saattavat nuoren kodin lisäksi sijoittua muihin arjen hetkiin, kuten harrastustoimintaan tai kaupassa käyntiin. Antoisimmat keskustelut eivät aina synny kotona ja siirtymät autolla on hyvä hyödyntää keskusteluun.

Tarkoituksena on varmistaa, että jälkihuollon avulla sijaishuollossa saavutetut muutokset kantavat nuoren tulevaisuuteen. Tavoitteena on muodostaa itsenäistymisen ja aikuistumisen tuen kokonaisuus, joka tukee nuoren toimintakykyä ja itsenäistä toimijuutta. Tämä osaltaan ennaltaehkäisee ylisukupolvista huono-osaisuutta. Tuen tulee olla muodostettu niin, että suunnitelman tavoitteisiin voidaan sitoutua ja niiden saavuttamiseen on nuorella riittävä tuki. Tarvittaessa tuki voi olla erittäin intensiivistä, mutta tarpeen vähentyessä tuen määräkin vähentyy asteittain. (THL, n.d.-a)

5.2 Jälkihuollon nuori ja työntekijä

Lapsiasiainvaltuutetun toimisto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Pesäpuu Ry ja Lastensuojelun Keskusliitto tekivät vuonna 2011 Uskomme sinuun – Usko sinäkin – kiertueen. Kiertueesta tehtiin raportti, jonka pääosassa ovat nuorten kokemukset sijaishuollon arjesta. Kiertueella nousivat esiin erään paikkakunnan nuorten vaihtelevat näkemykset ja kokemukset jälkihuollon toteutumisesta. Nuorilla ei ollut selkeää ja yhtenevää käsitystä siitä mitä tukea jälkihuoltoon tulisi kuulua. Moni nuori käsitti jälkihuollon olevan

pelkästään sosiaalitoimesta saatua taloudellista apua. Osa oli tietoisia muistakin jälkihuollon palveluista ja oli saattanut saada esimerkiksi tukihenkilöpalveluja. (Vario ym., 2020, ss. 8, 19)

Kiertueen aikana käydyissä keskusteluissa nuoret olivat nostaneet esille tarpeitaan ja toiveitaan jälkihuollon toteuttamisesta, joihin lukeutui muun muassa aikaisemmalla valmistelulla itsenäiseen elämään siirtyminen. Keskustelusta nousi esille, kuinka erilaisia käytänteitä jälkihuollon järjestämisessä on eripuolilla Suomea. Nuoret olisivat halunneet saada selville mitä jälkihuolto on. Kuitenkaan yhtä samaa vastausta ei ollut, sillä kunnissa jälkihuoltoa järjestetään monin eri tavoin, mikä nuorten mielestä tuntuu epäreilulta. (Vario ym., 2020, ss. 19-20)

Valtiontalouden tarkastusviraston (2012) tarkastus osoitti lastensuojelussa lapsen edun toteutuvan vaihtelevasti asuinkunnan mukaan. Vaikka jälkihuollon nuoria tuettiin taloudellisesti, niin itsenäistymiseen tarvittavaa tukea ja ohjausta ei tarjottu tarpeeksi (Valtiontalouden tarkastusvirasto, 2012). Tarkastus kertoo siitä, että jälkihuollon työn sisältö vaihtelee kunnittain ja jälkihuollon työtä tehdään eritavoin riippuen siitä, missä kunnassa nuori asuu. On siis haastavaa selvittää, miten jälkihuollon työtä tehdään ja mikä on tietty tapa jälkihuollon tekoon, koska yhteneväistä linjaa ei ole. Kuitenkin selkeä tavoite ja hyvät työvälineet jälkihuollon työhön ovat tiedossa.

Karkeasti jaoteltuna jälkihuollon nuoret voidaan jakaa kahteen ryhmään: kevyttä tukea ja paljon tukea tarvitseviin. Kevyttä tukea tarvitsevat nuoret eivät juurikaan eroa muista aikuistuvista nuorista ja heidän palvelujärjestelmänsä on riittävä. Paljon tukea tarvitsevilla nuorilla on paljon monimuotoisia, kompleksisia ja kulminoituvia toimintakykyä alentavia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Paljon tukea tarvitsevat nuoret jäävät usein riittävän tuen ulkopuolelle ja eivät saa tai pysty ottamaan vastaan apua arjessa selviytymiseen. Mitä moninainen nuoren tarve tuelle elämän eri osa-alueilla on, niin sitä korkeampi riski palveluiden väliin putoamisessa on ja sitä kautta syrjäytymisessä. Koulumotivaatio on monella lastensuojelun asiakkaalla hukassa ja jopa puolet sijaishuollossa olleista jää ilman toisen asteen koulutusta. Jälkihuollon nuorilla on myös keskivertoa enemmän erilaisia elämänhallinnan vaikeuksia. Moni jälkihuollon nuorista kuuluu myös psykiatrian palveluiden piiriin, mutta avohoidon tarjoama tuki jälkihuollon aikana ei monesti riitä tukemaan huonokuntoista nuorta. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2019, ss. 9–10)

Sosiaali- ja terveysalalla kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen voivat olla asiakkaalle merkityksellisempää kuin puhuminen. Työntekijän läsnäolo, myönteinen asenne ja kuuntelutaidot rohkaisevat asiakasta luomaan yhteyttä työntekijän ja asiakkaan välille. (Sariola, 2016)

Lintonen ja Rajala (2016) olivat opinnäytetyönsä tutkimuksen haastatteluissa saaneet hyvin kuvaavat vastaukset jälkihuollon työntekijän työnkuvasta ja työnsisällöstä. Työlle raamin asettaa jokaiselle nuorelle tehty yksilöllinen asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmassa on määritelty tuen tarve ja viikoittainen tuntimäärä nuoren kanssa työskentelyyn. Alun intensiivisemmän jakson jälkeen tapaamisia nuoren kanssa on noin kaksi kertaa viikossa, ja kesto vaihtelee tunnista kahteen tuntiin. Nuoria tuetaan kokonaisvaltaisesti elämän eri osa-alueilla ja opetellaan arjen asioiden hoitamista. Jälkihuollontyöntekijä on myös aikuisena läsnä ja kuuntelee. (Lintonen & Rajala, s. 27)

Työtapoja ja menetelmiä on ryhmätoiminnasta kyselyihin ja kaavakkeisiin. Työstä valtaosa kuitenkin koostuu keskustelusta nuoren kanssa ja työntekijät ovat kokeneet, että toiminnallinen tekeminen nuoren kanssa vapauttaa keskustelua. Tärkeäksi menetelmäksi oli myös koettu kuukausittain tehtävä kausikooste, jolloin työn etenemistä, tavoitteiden saavutuksia, haasteita ja vahvuuksia voitiin arvioida. Kaikista tärkeimmäksi jälkihuollon työntekijän tehtäväksi nousi luotettavana ja turvallisena aikuisena oleminen nuoren elämässä. (Lintonen & Rajala, 2016, ss. 27-26) Luottamuksellisen suhteen luomisen lähtökohtana on hyvä kohtaaminen, joka pitää sisällään tunteen osallisuudesta, nähdyksi, ymmärretyksi ja kuulluksi tulemisesta (THL, 2020, s. 47)

Sosiaali- ja terveysministeriön raportissa (2019) nostettiin esille, että jokainen nuori tarvitsee ympärilleen ainakin yhden kannustavan ja tukevan aikuisen, joka on tarvittaessa saatavilla. Monet lapsuuden kodistakin itsenäistyvät nuoret tarvitsevat apua ja tukea vanhemmiltaan. Sijaishuollosta itsenäistynyt nuori on usein jäljessä kasvussa ja kehityksessä ikätovereihinsa verrattuna ja tarvitsee vieläkin huomattavasti tukea tai raskaita palveluita. Tukea tarvitsevalle nuorelle on todella tärkeä taata intensiivinen ja katkeamaton tuki, sekä ohjausta työ- ja perhe-elämään kiinnittymiseen saakka. Vahvalla monialaisella tuella voidaan minimoida syrjäytymisen riskiä, inhimillistä kärsimystä, sekä niistä johtuvaa turvallisuus riskiä

ja toisaalta myös kasvavia taloudellisia kustannuksia. Vahva monialainen tuki vahvistaa myös nuorten perus- ja ihmisoikeuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019, ss. 11–12)

6 Aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä

Jälkihuollon työntueksi on tehty oppaita, menetelmiä, kirjoja ja monipuolisesti erilaisia materiaaleja. Materiaalia löytyy runsaasti, mutta jokainen tässä opinnäytetyössä käsitelty menetelmä tai opas, oli sisällöltään joko liian laaja tai ei käsitellyt kattavasti arkeen ja palveluihin liittyviä asioita. Yksinkertaisia listoja löytyi monesta eri lähteestä, mutta mitään selkeää ja kaiken kattavaa listaa ei ollut saatavilla. Käsitellen tässä luvussa Puistonmäelle tehtyä opinnäytetyötä Mun elämä–eheänä eteenpäin (Kumpulainen, 2016), Umbrella työkirja–menetelmää (Timonen-Kallio, 2010), Katri Sorsakiven (2015) Tukikoti Sylville tekemää opinnäytetyötä, Kati Lehtotien pro gradu tutkielmaa (2018) ”Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus–Jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kokemuksia” ja avaavan Lastensuojelun VIP-nuorten mallinnusryhmän palvelupolun kehittämistyötä (THL, 2020).

6.1 Mun elämä–eheänä eteenpäin

Puistonmäelle on tehty opinnäytetyö Mun elämä–eheänä eteenpäin, mikä on Heidi Kumpulaisen (2016) opinnäytetyön kautta luotu menetelmä itsenäistyvän nuoren kanssa työskentelyyn. Se on kuitenkin koettu hyvin aikaa vieväksi ja palvelevan enemmän tukikodin työntekijöitä, joten se ei ole tullut kuin osittain tukipalveluiden työntekijöiden käyttöön. Kumpulaisen opinnäytetyötä on hyödynnetty tämän opinnäytetyön teossa.

Heidi Kumpulaisen (2016, s. 29) opinnäytetyölle nousi tarve, kun Puistonmäen tukikodin henkilökunnan keskuudessa nousi esille, ettei työskentely itsenäistyvien nuorten kanssa ollut systemaattista. Itsenäistymistyöskentelyä tehtiin eri tahtiin, sekä päällekkäin. Osittain esille nousi myös se, että työntekijät olivat jo ajatelleet jonkun toisen hoitaneen tietyn osan itsenäistymistyöskentelystä, jolloin asioita jäi nuoren kanssa hoitamatta. (Kumpulainen, 2016, s. 29)

Opinnäytetyön tuloksena laadittu työkirja koostuu 27 osiosta, joista yhden osion käsittelyyn nuoren kanssa menee noin kaksi tuntia. Työkirjassa käsitellään muun muassa nuoren arvomaailmaa, eettisiä kysymyksiä, parisuhdetta, arjen taitoja, itsensä huolehtimista, raha-asioita ja lomakkeiden täyttöö. (Kumpulainen, 2016, ss. 39–42) Kumpulaisen opinnäytetyö käsittelee hyvin laajasti ja yksityiskohtaisesti itsenäistymistä ja itsenäistymisen taitoja. Kumpulaisen (2016, s. 45) menetelmä nähtiinkin toisaalta liian yksityiskohtaisesti nuoren itsenäistymiseen pureutuvana, jonka seurauksena koettiin, että menetelmää tulisi yksinkertaistaa. Menetelmän positiivisina puolina oli kuitenkin nähty juuri monipuolisuus, minkä avulla oli herännyt keskusteluja (Kumpulainen, 2016, s. 45).

Kumpulainen oli nostanut opinnäytetyönsä arviointi- ja pohdintaosuudessa opinnäytetyönsä merkityksen jälkihuollossa, jolloin menetelmän käytön kautta voitaisiin nostaa näkyväksi nuoren tuen tarve. Lisäksi jatkuvuutta ajatellen esiin nostettiin, että menetelmän tuotoksia voitaisiin käyttää hyväksi jälkihuollonsuunnitelmaa tehtäessä ja käyttöä voitaisiin jatkaa jälkihuollossa. (Kumpulainen, 2016, ss. 47–48)

6.2 Muita menetelmiä ja oppaita

Umbrella–työkirjamenetelmä – Itsenäisen elämän ABC on suunniteltu kartoittamaan lapsen ja nuoren henkilöhistoriaa, sekä oppimisen ja kasvun tarpeita. Menetelmä koostuu käytännön keinoista ja materiaaleista identiteettityöhön ja arjen taitojen oppimiseen. Alun perin menetelmä kehitettiin vuosien 1997–2000 välillä EU:n Leonardo Da Vinci pilottiprojektina. Umbrella–työkirjan toinen painos uudistettiin yhteistyössä lastensuojelun ammattilaisten sekä lasten ja nuorten kanssa, jota työstivät opinnäytetyönään Langer ja Suvila-Nuutinen. Työkirjan sisältö on tarkoitettu 12-vuotiaista jälkihuollon nuorien ikäryhmään. (Timonen-Kallio, 2010, ss. 4–7)

Tutustuin työkirjaan, joka vaikutti jälkihuollon nuorten kanssa tehtävään työhön pieniltä osilta sopivaksi, mutta osin hieman lapselliselta ja paljon nuoremmille tarkoitettulta. Työkirja olisi sovellettavissa osittain osaksi jälkihuollon työskentelyä. Kuitenkin 174-sivuisena koen työkirjan osuuden hyvin laajaksi, jolloin menetelmän käsittelyyn menevä aika olisi hyvin suuri.

Katri Sorsakivi (2015) teki ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä kehittämishankkeen, jonka tarkoituksena oli selkeyttää ja yhdenmukaistaa jälkihuoltoa Tukikoti Sylin yksikössä. Tavoitteena oli myös tuoda uusia työskentely- ja toimintatapoja jälkihuoltoon. Hankkeen myötä syntyi jälkihuollon työntekijöille opas, joka sisältää tietoa jälkihuollosta ja Tukikoti Sylin toimintamalli jälkihuollossa. (Sorsakivi, 2015, ss. 6–7)

Sorsakiven (2015) opas oli hyvin yksinkertainen ja nosti esille jälkihuollon järjestämisen, tavoitetilan, toteuttamisen ja päättymisen. Opinnäytetyö oli selkeästi juuri Tukikoti Sylin yksikön tarpeita ajatellen muodostettu.

6.3 ”Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus”

Kati Lehtotien pro gradu tutkielma (2018) ”Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus – Jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kokemuksia” avaa sijoitettuna olleiden nuorten aikuisten kokemusten perusteella jälkihuollon onnistumista. Tutkimuksessa haastateltiin nuoria teemahaastatteluun ja kaikki kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Lehtotien tutkimuksen haastatteluissa nousi esille, että nuorilla oli ollut tavoitteena päästä lastensuojelulaitoksesta pois, eikä haaveisiin tuolloin sisältynyt opinnot tai ammatti. Ensisijaisesti toive itsenäisestä asumisesta korostui, mutta mitään suunnitelmia muuton jälkeiseen aikaan ei nuorilla ollut. (Lehtotie, 2018, ss. 31–32, 42–43)

Haastatteluissa nousi esille nuorten kokemus siitä, että he olivat saaneet tukea itsenäistymiseen jo ennen poismuuttoa sijaishuoltopaikasta. Osalle haastateltavista oli toteutettu itsenäistymisjakso noin puolta vuotta ennen pois muuttoa, mikä sisälsi muun muassa ruuan ostamista ja laittoa, mutta hyödyt jaksolta nuoret kokivat silti hyvin vähäisiksi. Ennen muuttoa nuorille oli annettu myös mahdollisuus itsenäisen asumisen harjoitteluun, joka tarkoitti muutaman yön yöpymistä omassa asunnossa, ennen sinne lopullista muuttoa. Lyhyt aika koskien omassa asunnossa yöpymistä vaikutti nuorista kuitenkin hyvin vähäiseltä ja poismuuttoon liittyen tuki oli nuorten mielestä ollut erittäin pinnallista. Haastattelussa nousi esille, että nuoret olisivat tarvinneet ohjausta erityisesti raha- ja virastoasioiden hoitamiseen ja erityisesti niihin liittyvien lomakkeiden täyttöön. Nuoret kertoivat, että olisivat kaivanneet enemmän arjen asioihin tukea juuri muutettuaan, mutta eivät kuitenkaan osanneet tarkasti eritellä mitä tukea, eivätkä minkälaisesta tuesta muut nyt vastaavassa

tilanteessa itsenäistyvät nuoret hyötyisivät. Harrastustoiminnan tukeminen ja raha-asioiden hoito olivat ainoita seikkoja, jotka nuoret nostivat esille. (Lehtotie, 2018, ss. 45–48)

Nuorten haastatteluissa kävi ilmi nuorten keskinäinen erilaisuus. Nuoren oman kokemuksen arvo tulisi paremmin tiedostaa lastensuojelussa. Nuorelle hänen omakokemuksensa on tosi ja se voi erota paljonkin lastensuojelulaitoksen henkilökuntaan kuuluvan tai sosiaalityöntekijän kokemuksesta nuoren tilanteesta. Onnistuneen jälkihuollon edellytyksenä on, että nuori kokee tarvitsevansa tukea ja on myös halukas myös vastaanottamaan sitä. Yhteistyössä nuoren, hänen vanhempansa, sosiaalityöntekijän sekä sijaishuoltopaikan työntekijän kanssa laaditun jälkihuoltosuunnitelman tulee taata nuorelle luotettava kokonaisuus, jonka turvin hän tietää, keneen puoleen kääntyä minkäkin tarpeen suhteen. (Lehtotie, 2018, s. 66)

Lehtotien kattavassa tutkimuksessa tarkasteltiin jälkihuollon nuoren näkemyksiä ja kokemuksia monesta eri näkökulmasta. Nuorten äänen korostaminen jälkihuollossa, ennakointi ja selkeä kokonaisuus ovat tärkeässä osassa laadukasta jälkihuollon työtä. Lehtotien haastateltavat olivat jo nuoria aikuisia ja jälkihuollon tilaan on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota kehittämällä ja vahvistamalla sitä (Lehtotie, 2018).

Lehtotie (2018, s. 67) nosti tutkimuksessaan esille myös sosiaalityöntekijän roolin. Työntekijän tulisi huomioida jälkihuollon nuorten yksilöllisyys ja persoonallisuus, yksilön ei tulisi olla vain asiakas, eikä häntä tulisi katsoa vain jälkihuollon lasien läpi. Sosiaalityöntekijöiden taaja vaihtuminen ei aikaansaanut luottamusta nuorissa. Tapaamisia sosiaalityöntekijän kanssa oli hyvin harvoin noin 1-2 kertaa vuodessa, jolloin sosiaalityöntekijä jäi hyvin etäiseksi nuorelle. (Lehtotie, 2018, s. 57). Sosiaalityöntekijä asettaa raamit työskentelylle, mutta pysyy hyvin etäisenä nuoren elämästä. Lehtotien tutkimus herättää kysymään, onko oikein, että sosiaalityöntekijä jää nuorelle niin etäiseksi, kun hän kuitenkin vastaa nuoren jälkihuollon suunnitelmasta ja sen sisällöstä.

6.4 Lastensuojelun VIP-nuorten mallinnusryhmä

Lastensuojelun VIP-nuorten mallinnusryhmä on perustettu palvelupolun kehittämistä varten. Työskentely alkoi lokakuussa 2019. Mallinnusryhmä etsii tutkimus- ja tietoperustaa, sekä hyödyntää asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia saadakseen yhteisymmärryksen hyvästä jälkihuollosta. Näiden pohjalta voidaan kehittää jälkihuoltoa, sekä aikuissosiaalityötä nuorten aikuisten kanssa. Ryhmän tavoitteina on selkeyttää miten jälkihuollon, laitoshuollon ja aikuissosiaalityön toimijat voivat yhteistyöllä koostaa nuorelle turvallisen, jatkumollisen polun itsenäisyyttä kohti, sekä miten nuoren osallisuutta ja toimijuutta vahvistetaan. Tarkoituksena on lisäksi määritellä, minkälaista nuoren hyvinvointia vahvistava jälkihuolto on ja kuvata tulevan toimintakulttuurin mukaista johtamisenosaamista ja jälkihuollon ammatillista osaamista. (Socca, n.d.)

VIP-nuorilla tarkoitetaan mallinnuksessa lastensuojelun jälkihuoltoon asiakkaiksi siirtyneitä nuoria, jotka tarvitsevat erityistä ja vaativaa, yksilölliseen tarpeeseen yhteen sovitettua tuen järjestämistä ja toteuttamista palveluverkostossa. Yhteistyöllä syntynyt mallinnus julkaistiin vuonna 2020. Mallinnuksessa nostettiin esille, kuinka tärkeää on katsoa nuoren palvelupolkua eteen- ja taaksepäin. Mallinnuksessa korostuu keskeisenä systeemiseen (THL, 2019) ja voimavarakeskeiseen toimintatapaan pohjautuva, traumataustan huomioiva, sekä toiveikkautta synnyttävä orientaatio. Edellä mainitun orientaation tärkeyttä korostettiin, ettei palvelujärjestelmä tuota lisää vaurioita nuorelle. Syyt huostaanotolle ja huostaanotto ovat nuorelle jo traumaattisia kokemuksia, joten sosiaalityössä tulee olla tietoa ja ymmärrystä, miten traumaattiset tapahtumat ilmenevät nuoren käytöksessä ja toimintakyvyssä. Nuoren toimintakyky vahvistuu, kun hän ymmärtää itseensä vaikuttaneet asiat, sekä saa yhtäaikaaisesti korjaavia kokemuksia turvallisista suhteista palvelujärjestelmässä ja sosiaalista tukea kasvattavista verkostoista. (THL, 2020, ss. 1–5)

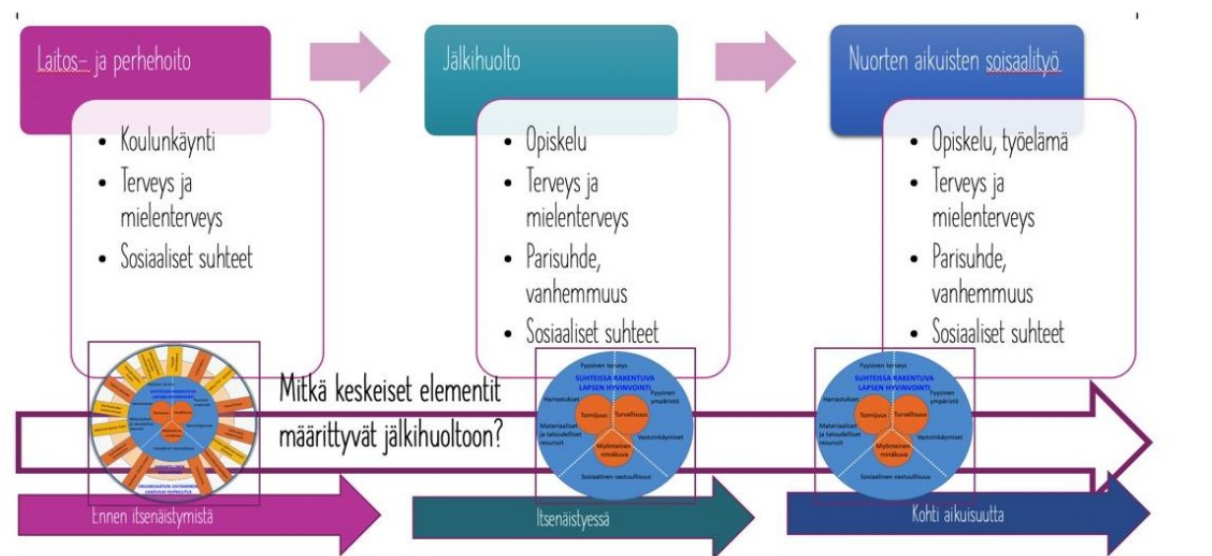
Lastensuojelun systeemisellä toimintamallilla tarkoitetaan tapaa organisoida lastensuojelu tiimityöksi, jossa moniammatillinen tiimi tukee sosiaalityöntekijän työtä. Tiimiin kuuluu myös perheterapeutti. Malli antaa systeemisen ja perheterapeuttisen ajattelun ja apukeinon lastensuojeluun. Tämä tarkoittaa sitä, että huomio kiinnitetään suhteisiin ja vuorovaikutukseen ihmisten välillä. Ytimessä on ratkaisukeskeinen, dialoginen ja kunnioittava vuorovaikutus, jonka perustana ovat koko perheen ja erityisesti lapsen

kokemukset. Tavoitteena tiimityöskentelyssä ja tiiviissä asiakastyössä on perheen ja lapsen tilanteen syvällisempi ja yhteinen ymmärrys, mitä kautta luodaan vaikuttavampaa lastensuojelun työtä. Osana toimintamallin tavoitteita ovat myös työntekijöiden ammattitaidon kasvattaminen, työhyvinvoinnin lisääminen ja moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen. (THL, 2019)

Tavoitteena VIP-palvelupolun kehittämisessä on luoda niin sanottu ”ohituskaista” palveluihin niille nuorille, jotka tarvitsevat tukea. Myös kriittisten kohtien löytäminen, joissa on vaarana, että nuoren asiointi voi katketa on tärkeässä osassa. Tilanteita, joissa palvelujärjestelmän pitäisi onnistua, kutsutaan superhetkiksi. Esimerkiksi, nuoren kokemus siitä, että hänestä välitetään, vaikka hän jättääkin tulematta tapaamiselle, jolloin superhetki on, kun hän hakeutuukin asiakkaaksi uudelleen. Työntekijän rooli on tässä kohdassa merkittävä ja hänen tulee olla sensitiivinen nuoren vastaanotossa ja työskentelysuhteen luomisessa. VIP-nuoren tutkimusperusteiseen palvelupolkuun luotiin havainnollistava kuva mallintamisen myötä. (THL, 2020, ss. 12, 14, 16)

Kuva 1. Lastensuojelun VIP-nuoren tutkimusperusteinen palvelupolku mallintamisen kohteena.

VIP-NUOREN TUTKIMUSPERUSTEISEN PALVELUPOLUN MALLINTAMINEN

7 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön toteutus lähti liikkeelle jo ennen kuin ymmärsin tekeväni opinnäytetyötä. Lähdin syventävän harjoittelun osana tekemään kehittämistehtävää Puistonmäen tukipalveluille. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi kehitystehtävä laajeni isompaan mittakaavaan ja työni hyödyllisyys nousi esille henkilökunnan kanssa keskustellessa.

Opinnäytetyö on toteutettu ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisten suositusten mukaan (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2019). Opinnäytetyösopimus ja tutkimuslupa allekirjoitettiin toimeksiantajan kanssa ja Puistonmäen tukipalveluiden esimiehen kanssa. Tämän jälkeen opinnäytetyön toteutusta jatkettiin yhteistyössä Puistonmäen tukipalveluiden kanssa. Opinnäytetyön toteutuksessa on huomioitu toimeksiantajan etu ja toiveet. Olen perehtynyt opinnäytetyön aiheeseen ja merkinnyt kaikki lähteet noudattaen huolellisuutta. Kaikki tieto mitä opinnäytetyössä käytettiin, on julkista tietoa. Palaute, joka kerättiin Puistonmäen tukipalveluiden henkilökunnalta tullaan hävittämään opinnäytetyön julkaisun jälkeen. Henkilötietoja ei kerätty tai käsitelty opinnäytetyön prosessissa. Opinnäytetyössä tehdyt valinnat ja rajaukset ovat perusteltuja ja ne on avattu opinnäytetyön sisällössä.

Tutkimuskysymyksiksi muodostui: ”Mitä jälkihuollon työntekijän tulee huomioida itsenäistyvän nuoren kanssa työskennellessä?”, ”Mitä palveluita jälkihuollon nuori tarvitsee itsenäistymisen polulla?” ja ”Miten lakimuutos jälkihuollon ikärajan nostamisesta näkyy jälkihuollossa?”.

Opinnäytetyön alussa käytin materiaalipaketeista nimikettä oppaat. Opinnäytetyön edetessä nousi esille opas-nimikkeen johtavan harhaan toiminnallisen osuuden sisällöstä. Nimikkeen muutoksen vuoksi osassa liitteistä, palautteissa ja ohjeistuksessa lukee edelleen opas. Näissä opinnäytetyön kohdissa oppaalla tarkoitetaan materiaalipaketteja. Nimikkeen vaihdos selvensi toiminnallisen osuuden sisältöä ja sen käyttötarkoitusta.

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Vaihtoehtona tutkimukselliselle opinnäytetyölle ammattikorkeakouluissa on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön päämääränä on ammatillisessa toiminta-alassa käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjeistäminen tai järjestäminen. (Airaksinen & Vilka , 2003, s. 9) Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöisyyden ja käytännöllisyyden lisäksi myös tutkimuksellinen (Airaksinen & Vilka , 2003). Tämän vuoksi käytin materiaalipaketin aineiston keruun jälkeen kategoria-analyysiä, jonka avulla pystyin muodostamaan otsikot materiaalipaketin palveluille ja eri aihealueille.

Kategoria-analyysiin sopivia aineistoja löytyy kaikkialta ja aineistoja on mahdollista luokitella eri tavoin. Myös muussakin, kuin ihmisten kuvaamisessa kategorioilla on olennainen rooli. Eläinlajeja, eläinten rotuja ja kodinkoneitakin luokitellaan. Luokittelun pohjalta syntyneitä nimikkeitä kutsutaan kategorioiksi. (Jokinen ym., 2012, s. 18) Tässä opinnäytetyössä kategoria-analyysi toimi nuorille suunnattujen palveluiden ja materiaalien luokittelussa. Kategoria-analyysin avulla pystyttiin siis luokittelemaan nuorille suunnatut palvelut tiettyjen otsikoiden alle, mikä ohjaa oikeisiin palveluihin tai oikein kohdennetun tiedon äärelle. Kategorioiden valinta liittyy kiinteästi niiden seurauksellisuuteen (Jokinen ym., 2012, s. 53). Esimerkkinä tässä opinnäytetyössä seurauksellisuudella on merkitystä, kuten käytetäänkö otsikkona raha-asiat vai talousvaikeudet. Talousvaikeudet toisivat otsikointiin negatiivisen kaiun, kun taas raha-asiat koskettavat jokaista ja otsikko ohjaa joko taloudellisiin neuvoihin tai tarvittaessa avun piiriin.

7.2 Materiaalipaketit ja pakettien tekoprosessi

Materiaalipakettien tekoprosessi oli monivaiheinen. Prosessi lähti käyntiin keväällä 2020 hakemalla verkosta mahdollisimman paljon sivustoja, palveluita ja ohjeita nuoren itsenäistymiseen, aikuistumiseen ja arkeen liittyen. Palveluita, sivustoja, vinkkejä ja ohjeita haettiin kaupunkikohtaisesti, kuin yleisesti. Materiaalipaketin tekoprosessi oli hyvin itsenäinen. Hyödynsin kuitenkin työyhteisömme Tupa-palavereita, jotta sain palautetta siitä, että olen samassa linjassa muiden työntekijöiden kanssa. Lisäksi pystyn palavereissa jakamaan tietoa ja sain vinkkejä pakettien sisältöön liittyen.

Aloitin materiaalipaketin teon Hämeenlinnan kaupungista, sillä asun itse Hämeenlinnassa ja olen ollut Hämeenlinnassa niin töissä kuin harjoittelussa, joten palveluiden kokoaminen oli helppoin aloittaa tutusta kaupungista. Hämeenlinnan kaupungin sivut toimivat isossa osassa materiaalipaketin koostamista. Sivuilta löytyi paljon tietoa, palveluita ja vinkkejä paketin sisältöön. Hämeenlinnan materiaalipaketin sisällön linkit, palvelut ja vinkit koottiin yhteen word-tiedostoon. Näiden aineistojen perusteella pystyin muodostamaan kategoriat, eli pääotsikot palveluille ja sivustoille, joiden alle sivustot ja palvelut listattiin. Pääotsikoiden lisäksi muodostuivat alaotsikot, jotta materiaalipaketti on helppolukuisempi ja tarvittava tieto on selkeästi esillä. Hämeenlinnan pääotsikot ja alaotsikot on esitelty taulukossa 1.

Taulukko 1. Hämeenlinnan materiaalipaketin pää- ja alaotsikot

ASUMINEN – OMA KOTI – MUUTTO	Vinkkejä ja linkkejä – Asuminen/Oma koti/muutto
ARKI	Harrastaminen Hämeenlinnassa
PALVELUT/VAPAA-AIKA	Muita matalan kynnyksen palveluita Hämeenlinnassa
RAHA-ASIAT	Laskurit – Raha asiat Testit – Raha asiat Neuvonta – Raha asiat Hämeenlinnan palvelut – Raha asiat
TERVEYS	OMAKANTA – Terveys MINUN TERVEYTENI – Terveys OMA OLO – Terveys Hämeenlinnan muut terveyspalvelut verkossa Seksuaalisuus ja ihmissuhteet – Terveys Neuvonta – Seksuaalisuus ja ihmissuhteet
MIELENTERVEYS	Hämeenlinnan mielenterveyspalvelut Tunnetyöskentely – mielenterveys
PÄIHTEET/RIIPPUVUUDET	Palveluita Hämeenlinnan alueella – Päihteet/Riippuvuudet
TYÖT	Hämeenlinnan työllisyyspalveluita Neuvonta – Työt
OPISKELU	Hämeenlinnan palvelut – opinnot Testit ja neuvonta – opinnot
VIRASTOT	
TUKIVERKOSTO	
KRIISITILANTEESSA	
LAPSIPERHEIDEN JA ODOTTAVIEN ÄITIEN PALVELUT	
AJANKOHTAISTA	

KATTAVIA SIVUSTOJA	Chatit
--------------------	--------

Materiaalipaketeista tuli kaksi erillistä kaupunkikohtaista kokonaisuutta, mikä selkeyttää työskentelyä Hämeenlinnassa ja Tampereella. Lisäksi materiaalipaketeista olisi tullut erittäin pitkiä ja sekavia, jos kaikki palvelut olisi listattu samaan pakettiin. Alun perin materiaalipaketteja oli tarkoitus koota neljästä eri kaupungista, joten jo sen vuoksi ne muodostettiin omiksi kokonaisuuksiksi. Alaotsikot määräytyivät sen mukaan, mitä palveluita kyseisen pääotsikon alta löytyi. Ne ovat selkeyttämässä oikeiden palveluiden hakua, jotta työntekijän ei tarvitse lukea kaikkia kohtia löytääkseen oikean linkin, sivuston tai palvelun. Seksuaalisuus ja ihmissuhteet alaotsikko ei tullut omaksi pääotsikoksi, sillä se nivoutui luontevasti TERVEYS – pääotsikon alle.

Hämeenlinnan materiaalipaketin valmistuttua lähdin hakemaan palveluita Tampereelta. Tampereen materiaalipakettiin tiedon haku oli huomattavasti helpompaa, kun pystyin hyödyntämään Hämeenlinnasta kategorisoituja pääotsikoita. Tampereen palveluita oli määrällisesti kuitenkin huomattavasti enemmän, kuin Hämeenlinnassa. Löytämiäni sivustoja pystyin hyödyntämään myös Tampereen materiaalipaketissa, kuten chatit, Marttojen ohjeistukset ja erilaiset neuvonta sivustot. Myös Tampereen materiaalipaketin koostamisessa Tampereen kaupungin sivut toimivat materiaalin koostamisessa isossa roolissa. Tampereen materiaalipakettia kootessa päivitin myös samalla Hämeenlinnan materiaalipakettia, sillä uusia palveluita, vinkkejä ja linkkejä löytyi myös Hämeenlinnan pakettiin. Osa vinkeistä ei ollut vain kaupunkikohtaisia, vaan valtakunnallisia tai yleishyödyllisiä sivustoja, joten nämä liitettiin molempiin materiaalipaketteihin. Tampereen materiaalipaketin pääotsikot ja alaotsikot on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Tampereen materiaalipaketin pää- ja alaotsikot

ASUMINEN – OMA KOTI – MUUTTO	Vinkkejä ja linkkejä
ARKI	Arki ja vapaa-aika Tampereella
PALVELUT	Muita matalan kynnyksen palveluita Tampereella
RAHA-ASIAT	Laskurit – Raha asiat Testit – Raha asiat Neuvonta – Raha asiat Tampereen palvelut talous/raha asioihin

TERVEYS	OMAKANTA – Terveys OMAOLO – Terveys Tampere terveystalvelut Tampereen muut terveystalvelut verkossa Seksuaalisuus ja ihmissuhteet – Terveys Neuvonta – Seksuaalisuus ja ihmissuhteet
MIELENTERVEYS	Tunnettyöskentely – Mielen terveys
PÄIHTEET/RIIPPUVUUDET	Tampereen mielen terveys –, päihde- ja riippuvuuspalvelut
TYÖT	Tampereen työllisyyspalveluita Neuvonta – Työt
OPISKELU	Tampere opiskelijan palvelut Testit ja neuvonta – Opinnot
VIRASTOT	
TUKIVERKOSTO	
KRIISITILANTEESSA	Tampereen palvelut kriisitilanteessa
LAPSIPERHEIDEN JA ODOTTAVIEN ÄITIEN PALVELUT	
KATTAVIA SIVUSTOJA	Chatit
AJANKOHTAISTA	

Tampereella mielen terveys- ja päihde palvelut nivoutuivat hyvin vahvasti yhteen, joten mielen terveys palvelut Tampereen alueelta muodostui otsikoksi päihdeiden/riippuvuuksien alle. Monet muutkin otsikot nivoutuivat vahvasti yhteen tai palveluita löytyi samasta paikasta monen otsikon alle, kuten Ohjaamon palvelut. Tämän vuoksi Ohjaamo on liitetty monen otsikon alle ja selitteeksi kirjoitettu: ”Ohjaamo – (Kts. kohta palvelut)”. Palvelut otsikon alla on avattu Ohjaamon toiminnan sisältöä ja yhteystietoja.

Materiaalipakettien viimeistelyvaiheeseen kuului visuaalinen viimeistely. Yhdenmukaisuuden vuoksi käytin molemmissa samaa fonttia, sekä otsikointien värejä. Materiaalipaketit erottuvat kansikuvista ja kansilehden otsikosta. Halusin tehdä materiaalipaketeista visuaalisesti selkeitä ja helppolukuisia. Tampereen materiaalipaketista tuli 31-sivuinen ja Hämeenlinnan materiaalipaketista 24-sivuinen. Materiaalipakettien sivumäärää saadaan muutettua esimerkiksi fontin kokoa muuttamalla, mutta halusin niiden olevan helppolukuisia.

Materiaalipakettien ei ole koskaan tarkoitus olla valmiita, vaan henkilökunnan vastuulla on päivittää paketteja ajankohtaisiksi. Tarkoituksena on jakaa löytämäänsä tietoa ja omaa osaamista materiaalipakettien kautta. Kun työntekijä löytää jonkun uuden palvelun, sopivan

sovelluksen puhelimeen, sivuston tai esimerkiksi uutta kirjallisuutta aiheita koskien, niin hän päivittää materiaalipakettia jaetussa tiedostossa Puistonmäen tukipalveluiden tietojärjestelmässä.

Materiaalipaketteja on tarkoitus käyttää tietokoneella, vaikka halutessaan ne voidaan myös tulostaa. Valitsin sähköisen muodon, sillä koen sen käytön helpoimmaksi jaetun tietojärjestelmän kautta. Näin myös materiaalipakettien päivittäminen on yksinkertaisinta. Linkeihin on helppo siirtyä ctrl + klikkauksella ja työntekijä saa avattua linkin suoraan tätä kautta. Kaikilla Puistonmäen tukipalveluiden työntekijöillä on kannettava tietokone, joka yleensä kulkee mukana, jotta nuoren kanssa päästään hoitamaan muun muassa Kelan tukiasioita verkossa. Siispä sähköisessä muodossa olevan materiaalipaketin käyttö ei tuota työntekijälle lisävaivaa.

7.3 Check-listat

Check-listat koottiin yhteen materiaalipakettien tekoprosessien jälkeen. Check-listat toimivat keskustelun runkona ja muistilistana siitä, mitä nuoren kanssa on jo käsitelty (Liite 4). Check-listat on tarkoitus tulostaa toisin kuin materiaalipaketit. Osa listojen asioista saattaa olla hyvinkin selviä ja monelle esimerkiksi kaupassa käynti ei tuota ongelmia, mutta osa nuorista voi tarvita apua esimerkiksi ostoslistan ja reseptien kanssa. Jos nuori ei tarvitse tukea joissain asioissa, voidaan kohta joko merkitä tehdyksi tai viivata tämän nuoren kohdalta yli. Tyhjät kohdat on tarkoitus täyttää yhdessä nuoren kanssa tarvittaessa, jos nuorella on esimerkiksi palveluita tai hoitosuhteita sellaisten tahojen kanssa mitä ei ole listattu. Check-listassa olevista kohdista lisätietoa saa työntekijälle ja nuorelle tarkoitettusta materiaalipaketista, johon on kirjattu tietoja palveluista, erilaisia verkkosivustoja ja muuta olennaista itsenäistymiseen liittyen. Työntekijä ja nuori voivat itse valita, mitkä näistä kohdista toimivat juuri tässä kohdassa ja mitkä eivät ole oleellisia.

Check-listan käytön avulla voidaan välttyä päällekkäisen työn teolta ja voidaan varmistaa, että kaikki oleellinen itsenäistymiseen, palveluihin ja arkeen liittyen on käyty läpi nuoren kanssa. Visuaalisesti lista on myös hyvin selkeässä muodossa, eikä listaan lisätty kuvia tai mitään ylimääräistä. Se ei olisi käytännöllisyyden suhteen tuonut mitään lisäarvoa.

Molemmat Check-listat ovat 4 sivua pitkiä, joten kaksipuoleisen tulostuksen avulla listat mahtuvat kahdelle A4 kokoiselle arkille.

Check-listat sisältävät myös kohtia, joita materiaalipaketeissa ei koettu tarpeellisiksi avata, sillä työntekijät tietävät selkeästi mitä nämä tarkoittavat. Tarvittaessa kohdat voidaan lisätä materiaalipaketteihin, jos se on tarkoituksenmukaista. Alkuun listassa on huomioitu kompassi, jota muun muassa Puistonmäen tukipalveluiden työntekijät käyttävät asiakkaan tilanteen kartoituksessa ja keskustelun apuvälineenä. Kompassi on käytännöllinen verkkopohjainen menetelmä ja työkalu, jonka avulla voi edistää vuorovaikutusta, sekä vahvistaa ja koostaa asiakkaan tarvitsemaa verkostoa (FCG Konsultointi Oy, n.d.). Lisäksi Check-listan alussa on huomioitu kohta ”Mitä jälkihuolto on?”. Kohdan tarkoituksena on muistuttaa siitä, että nuori tietää oikeutensa ja nuorelle kerrotaan mitä jälkihuolto on. Opinnäytetyön teorian edetessäkin nousi esille, kuinka moni jälkihuollon nuorista ei tiedä, mitä jälkihuolto oikeastaan on. Nuorelle on avattava hänen oikeutensa.

Check-listojen loppuun muodostui tavoitteiden seurantataulukko (Liite 5.), jonka avulla voidaan muistuttaa sovituista tavoitteista. Seurantataulukko tulostetaan ja etsitään nuoren kanssa sille sopiva paikka, missä taulukko on muistuttamassa tavoitteista. Taulukolla voidaan muistuttaa, että esimerkiksi seuraavaan tapaamiseen mennessä nuori on hakenut toimeentulotukea omatoimisesti. Tämän avulla voidaan seurata tavoitteiden toteutumista. Jos työskentelyssä on useampi työntekijä, niin toinen työntekijä tietää taulukosta, mitä edellisellä kerralla on sovittu.

7.4 Työyhteisön ohjeistus materiaalipakettien ja Check-listojen käyttöön

Ohjeistin materiaalipakettien ja Check-listojen käyttöön Tupa-palavereissa henkilöstöä. Tämän lisäksi tein kirjallisen selkeän ohjeistuksen Puistonmäen tukipalveluiden tietojärjestelmään, jonka voi tulostaa toimiston ilmoitustaululle (Liite 6). Ohjeistuksessa avataan, mistä materiaalipaketit ja listat löytyvät, mitä ne sisältävät, mikä niiden käyttötarkoitus on, miten niitä käytetään ja päivitetään. Tavoitteena oli luoda mahdollisimman yksinkertainen ohjeistus, joka mahtuu A4:selle. Erityisesti työntekijöiden vastuuta oppaiden ja listojen päivittämisestä korostettiin.

Check-listan oheen tehtyä tavoitteiden seurantataulukkoa ja sen käyttötarkoitusta myös käytiin ohjeistuksessa läpi. Ohjeistuksessa mainittiin, että Check-listojen lopusta löytyy tavoitteiden seurantataulukko. Jos se koetaan työskentelyssä tarpeelliseksi, voi sen ottaa käyttöön. Listalle voi etsiä nuoren kanssa sopivan paikan, missä se on muistuttamassa tavoitteista. Näin seurantalista on muistuttamassa tuen hakemisesta.

7.5 Kaupunkikohtaiset erot A-klinikan nuorten palveluissa

Kaupunkikohtaiset erot palveluiden määrässä ovat tietenkin huomattavat, koska kaupunkien asukasluvuissa on suuri ero. Materiaalipakettien koostamisessa nousi esille palveluihin pääsyn erot kaupunkikohtaisesti. Näiden pohjalta vertailin eroja, kuinka matalalla kynnyksellä palveluun pääsee, sekä miten helposti palvelu on löydettävissä. Vertailuun valitsin lopulta yhden palvelun A-klinikan nuorten palvelut, koska päihde- ja mielenterveyspalveluiden piiriin pääseminen, matala kynnyks hoitoon pääsyyn ovat avainasemassa ongelman alkumetreillä.

YhdessäMieli-hanke on tuottanut tutkittua tietoa mielenterveys- ja päihdetyön malleista päättäjille. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tarjonta jakautuu epäoikeudenmukaisesti seudullisesti, väestöryhmittäin ja diagnoosiryhmittäin. Pirstaleinen palvelujärjestelmä, resurssien väärä kohdentuminen ja mielenterveys- ja päihdetyön kokonaisuus tarvitsee strategista ohjausta. Ihmisten ongelmat pitkittyvät ja monimutkaistuvat, kun varhaista apua ja tukea ei ole saatavilla. (Walhbeck, ym., 2018, ss. 12, 15)

A-klinikan nuorten palvelut Hämeenlinnassa toimii Ohjaamo Stagella, jossa nuorten palveluiden työntekijän vastaanotto sijaitsee. Työntekijän tavoittaa myös puhelimitse ja sähköpostilla. Vastaanotolle pääsee halutessaan myös etänä videon tai puhelun kautta. Syyksi yhteydenottoon riittää huoli päihteiden käyttöön tai pelaamiseen liittyen, eikä mitään lähetettä tarvitse palveluihin päästäkseen. (A-Klinikka, n.d.-a)

Tavoitteena nuorten A-klinikan palveluilla on auttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nuorelle annetaan mahdollisuus pysähtyä miettimään sen hetkistä tilannetta työntekijän kanssa. Palvelu on tarkoitettu Hämeenlinnassa asuville nuorille ja nuorille aikuisille. Palvelun piiriin voi hakeutua, jos tarvitsee apua alkoholin käytön, muiden päihteiden käytön tai

pelaamisen kanssa. Myös vanhemman tai läheisen tilanteesta huolen noustessa voi nuori hakea nuorten palveluilta apua. (A-Klinikka, n.d.-a)

Hämeenlinnan A-klinikan nuorten palveluihin pääsee yhden puhelinsoiton kautta, eikä ongelman tarvitse olla suuri, vaan pienikin herännyt huoli on riittävä syy hakeutua vastaanotolle. Hämeenlinnan A-klinikan palveluihin pääsevät kaikki Hämeenlinnan alueella asuvat nuoret. (A-Klinikka, n.d.-a) Tämä kertoo, että palveluun pääsee matalalla kynnyksellä.

A-klinikan nuorten palvelut Tampereella on 13-25-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen suunnattu palvelu. Palvelun piiriin voi hakeutua sähköpostitse, paikanpäälle tulemalla tai puhelimitse. Vastaanotolle pääsee halutessaan myös etänä videon tai puhelun kautta. A-klinikan nuorten palveluilta saa apua, jos ongelmia on päihteiden käytössä, pelaamisessa tai internetin käytössä. (A-klinikka, n.d.-b)

Maksuttomia palvelut ovat vain tiettyjen alueiden asukkaille, mutta hoidon voi maksaa myös itse. Akaan, Hämeenkyrön, Kangasalan, Lempäälän, Pirkkalan, Pälkäneen, Valkeakosken, Vesilahden ja Ylöjärven asukkaat pääsevät palveluihin ilmaiseksi. Lähetettä tai diagnoosia ei tarvita nuorten palveluihin. (A-klinikka, n.d.-b) Jos nuori ei kuulu edellä mainittuihin alueisiin, apua voi hakea Ensiohjaus Ensioista. Ension palvelut on kuitenkin suunnattu ensisijaisesti vain niille, joilla ei ole entuudestaan asiakas- tai hoitosuhdetta opiskeluterveydenhuollossa, työterveydessä tai muissa terveydenhuollon palveluissa. (Tampereen kaupunki, 2020.-a) Ension sivustolle ei kuitenkaan ohjattu A-klinikan sivuston kautta, eikä mistään löytynyt selkeää ohjausta oikean palvelun piiriin ja ensisijaisesti nuoren tulisi siis hakeutua jonkun muun terveydenhuollon palvelun kautta avun piiriin, jos ei sijoitu edellä mainittuihin kaupunginosiin.

Yhtäläisyyksiä Hämeenlinnan ja Tampereen A-klinikan palveluilla oli huomattavasti.

Molempien palveluiden piiriin nuori pääsi ilman lähetettä ja matalalla kynnyksellä. Erot olivat kuitenkin huomattavat siinä, että Tampereen A-klinikan palvelut ovat rajanneet maksuttoman palveluihin pääsyn aluekohtaisesti, kun taas Hämeenlinnan alueen kaikki asukkaat olivat oikeutettuja maksuttomaan palveluun pääsyyn. Tampereen nuorten A-klinikan sivuston kautta ei löytynyt mitään palveluihin ohjausta muiden alueiden asukkaille.

On tietenkin huomioitava kaupunkien asukaslukujen erot, mutta miksi maksuttomien A-klinikan palveluiden piiriin kaikki Tampereen alueen nuoret eivät kuulu.

Hämeenlinnan A-klinikan nuorten palveluiden sivustolla myös korostettiin huomattavasti, että pienikin huoli riittää yhteydenottoon. Kynnys palveluihin pääsyyn vaikutti erittäin matalalta ja sivustolla korostettiin myös sitä, että työntekijää voi tulla tapaamaan myös kerran, eikä tapaamisten tarvitse olla jatkuvia tai pitkäkestoisia.

8 Tulokset

Tuloksissa avaan ensin materiaalipakettien ja Check-listojen käytännöllisyyttä. Avaan tuloksissa myös henkilökunnalta keräämäni palautekyselyn toteutusta ja tuloksia. Koska kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, niin nostin tuloksiini myös kehittämisen kohteet.

8.1 Materiaalipakettien ja Check-listojen käytännöllisyys

Materiaalipakettien käytännöllisyys selviää, kun paketit otetaan kunnolla käyttöön. Opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena oli muodostaa yksinkertaiset materiaalipaketit ja Check-listat jälkihuollon työn tueksi. Tämä tavoite täyttyi selkeästi ja saimme uuden työvälineen Puistonmäen tukipalveluille. Alkuun ajattelin materiaalipaketin olevan opinnäytetyön pääasia, mutta Check-lista nousi mielestäni vielä tärkeimmäksi. Sen käytännöllisyys, mutta myös päällekkäisen työn välttämisen, nuoren verkoston ja palveluiden kartoittamisen listan avulla koin erittäin hyväksi. Lista on yksinkertaisuudessaan helppokäyttöinen.

Tupa-palavereissa sain matkan varrella henkilökunnalta positiivista palautetta materiaalipaketeista ja Check-listoista. Tämän lisäksi sain rakentavaa kritiikkiä. Muun muassa Nuorten terveysneuvontapisteen olin sijoittanut materiaalipaketissa Ohjaamon palveluihin, vaikka se sijaitseekin Ohjaamon yläkerrassa. Henkilökunta koki, että se tulee merkitä pakettiin omana palvelunaan.

Tupa-palavereiden lisäksi tein lopuksi henkilökunnalle kyselyn materiaalipakettien ja Check-listojen valmistuttua. Lisäsin valmiit materiaalipaketit, listat ja ohjeistuksen Puistonmäen tukipalveluiden tietojärjestelmään omaan kansioonsa. Pyysin työntekijöiltä palautetta vapaamuotoisesti sähköpostitse tai viestillä. Tein erillisen ohjeistuksen myös palautteen antoon (Liite 7). Jotta sain vastaukset mahdollisimman pian ilmoitin tarjoavani lounaan ensimmäiselle vastaajalle. Lisäksi lupasin jokaiselle vastaajalle jonkin pienen palkkion osallistumisesta. Vaikka palaute oli vapaamuotoinen, liitin apukysymyksiä palautteen ohjeistuksen oheen.

Kysely kosketti viittä henkilöä. Sain annetussa määräajassa vastauksia kyselyyn kolmelta työntekijältä. Palautteen antaneet kokivat materiaalipakettien ja Check-listojen sisällöt kattaviksi ja monipuolisiksi. Paketit ja listat koettiin myös työtä tukeviksi. Vastaajat aikovat jatkossa ottaa nämä käyttöön itsenäistyvän nuoren kanssa työskentelyyn. Erityisesti Check-lista koettiin hyvin toimivana ja käytännöllisenä. Palautteesta nousi myös esille usko siihen, että näiden avulla voidaan lisätä itsenäistymistyöskentelyn tasalaatuisuutta. Työntekijän näkökulmasta vastauksista nousi myös esille, että paketit ja listat nopeuttavat työskentelyä sekä tekevät siitä suunnitelmallisempaa ja johdonmukaisempaa. Visuaalisesti paketit ja listat koettiin päteviksi ja käytännöllisiksi, ulkoasu koettiin selkeäksi ja materiaalipaketit helppolukuisiksi. Ohjeistuksen selkeydestä, sekä tavoitteidenseurantalistasta saatiin myös positiivista palautetta.

Työntekijöiden kommentteista nousi myös toiveita ja ideoita näiden kehittämiseen. Oikeinkirjoitukseen tulisi kiinnittää huomiota ja materiaaleja tulisi vielä käydä läpi. Koska osa materiaaleista on lisätty materiaalipaketteihin jo alkuvuodesta osa linkeistä ei toiminut ja niiden osalta paketit tulisi käydä uudestaan läpi. Osa vastaajista koki, että pitkästi kuvailtujen palveluiden selitekenttää voitaisiin lyhentää ja yhteystiedot korvata linkillä sivustolle, jottei niitä tarvitsisi päivittää materiaalipaketteihin.

Ideota materiaalien lisäämiseen nousi myös vastauksista, vaikka sisältöön oltiin tyytyväisiä ja kaikki vastanneet kokivat, että sisältö on kattava. Vastauksissa nousi esille idea, että tulisiko myös maahanmuuttajille suunnattavat palvelut huomioida materiaalipaketeissa. Mielenterveyspalveluiden osalta yhdessä vastauksessa nousi seikka, ettei palveluita, joihin tarvitaan lähete tarvitsisi avata niin laajasti, vaan listattaisiin perustason hoitotahot

tiivimmin ja lisättäisiin erikoissairaanhoidon palvelut myös tiiviillä infolla. Myös yksittäisiä puuttuvia linkkejä ja palveluita vinkattiin palautteen ohella, kuten Riku–rikosuhripäivystys ja Rikuchat, Tukinainen–raiskauskriisikeskus, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Peluurin auttava puhelin ja muistutus veroprosentin muuttamisesta.

8.2 Kehittämiskohteet ja jatkotutkimukset

Ensimmäinen kehittämiskohde on muodostaa materiaalipaketit myös pääkaupunkiseudun palveluista ja mahdollisesti muiden kaupunkien, joihin Puistonmäen tukipalvelut tekevät jälkihuollon työtä. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden pohjalta näiden kokoaminen on jo valmiiden pohjien vuoksi kohtuullisen helppoa. Jäin pohtimaan jäävätkö ne nuoret, jotka eivät asu Hämeenlinnassa tai Tampereella eriarvoiseen asemaan, kun paketit ja listat on tehty vain kahteen kaupunkiin. Koen kuitenkin, että niiden pohjalta on helppoa tehdä työtä ja listata esimerkiksi samalla pohjaa toisen kaupungin Check–listalle, sekä lisätä uuteen materiaalipakettiin nuoren kanssa löydettyjä tai käytettyjä palveluita.

Kehittämiskohteeksi muodostui myös Check–listan muokkaaminen sähköiseksi. Olisiko mahdollista merkitä kohdat tehdyksi sähköisessä muodossa, jotta Check–lista kulkisi aina työntekijöiden mukana. Paperisena versiona erityisesti nuoren kotona säilytettäessä Check–lista helposti hukkuu. Työntekijöillä lista saattaa taas helposti jäädä toimiston kaappiin. Paras mahdollinen vaihtoehto voisi olla Check–lista, jonka saa puhelimella avattua ja jaettava nuoren, sekä mahdollisesti toisen työntekijän kanssa. Tässä voisi olla jollekin hyvä toiminnallinen opinnäytetyön aihe. Tätä pohtiessa kuitenkin nousi esille tietosuojaan liittyvät kysymykset, joita avaan lisää pohdinnan osuudessa.

Toiminnallisen osuuden, eli materiaalipakettien ja Check–listojen käyttöönotto olisi tullut tapahtua aikaisemmin, jotta olisin päässyt tarkastelemaan niiden käytännöllisyyttä syvemmin ja saamaan palautteet ajoissa. Nyt käytännöllisyyteen syventyminen jää hyvin pintapuoliseksi ja mielipiteet eivät perustu käytäntöön, vaan ajatuksiin siitä, miten hyödyllisiä materiaalipaketit ja listat ovat. Tämä olisi tuonut opinnäytetyölle myös tutkimuksellisemman otteen, kun toiminnallista osuutta olisi päässyt kokeilemaan käytännössä. Toisesta näkökulmasta katsottuna tämä olisi saattanut olla jo liian laaja aihe ja opinnäytetyön toiminnallinen, sekä tutkimuksellinen osuus olisivat kasvaneet liian isoksi

kokonaisuudeksi. Materiaalipakettien käytön myötä selviää myös, olisiko sisällysluettelo tarpeellinen. Opinnäytetyö valmistuu, mutta materiaalipaketteja päivitetään sen jälkeenkin. Sisällysluettelon voi myöhemmin tarvittaessa paketteihin lisätä.

Monet palvelut, joita toiminnallisessa osuudessa avattiin koskevat myös aikuissosiaalityötä, eikä ikärajaa kaikkiin palveluihin ole. Pääpainona materiaalipaketeissa olivat kuitenkin nuorten aikuisten palvelut. Materiaalipaketeissa tulisi kuitenkin yhä enemmän huomioida myös yli 25-vuotiaille suunnattuja palveluita, sekä perheille suunnattuja palveluita. Jälkihuollon tulisi valmistella jo muihin tarvittaviin palveluihin ja käydä näitä myös nuoren kanssa läpi. Kuten VIP-nuorten mallinnuksen kuvassa (Kuva 1) nostettiin esille vanhemmuus ja parisuhde, niin myös nämä voisi lisätä myöhemmin materiaalipaketteihin, sekä Check-listoihin. Vaikka niistä oli hieman tietoa materiaalipaketeissa, niin vanhemmuus voi koskettaa vieläkin useampaa nuorta jälkihuollon aikana jälkihuollon ikärajan nostamisen myötä.

Tavoitteiden toteutumisen seurantataulukko jäi hyvin pieneksi osuudeksi. Sen merkitys voi kuitenkin olla huomattava ja sen tutkimiseen olisi monta mahdollista suuntaa. Selvittää voisi esimerkiksi, miten tavoitteiden seurantataulukko toimii käytännössä, miten tavoitteiden seurantataulukko on vaikuttanut nuoren ja työntekijän asettamiin tavoitteisiin, onko seurantataulukon kirjatut tavoitteet toteutuneet.

Yksi tärkeistä näkökulmista, minkä jätin tietoisesti opinnäytetyöstä pois, on vanhempien ja huoltajien näkökulma, sekä osallisuus jälkihuollon prosessiin. Aiheena se on tärkeä ja mielenkiintoinen, mutta työn rajaus on myös suuressa osassa opinnäytetyön prosessia. Materiaalipaketeissa ja Check-listoissa on huomioitu tukiverkosto, johon myös vanhemmat ja huoltajat osalla nuorista kuuluvat. Sen käsittely ja siihen huomion kiinnittäminen tutkimuksellisessa tai toiminnallisessa opinnäytetyössä voisi olla mielenkiintoista.

Palautteista nousi yksi uusi kehittämisidea. Materiaalipakettien sisältöä voisi muokata ja hyödyntää myös muiden asiakasryhmien kanssa, kuten perhetyössä. Materiaalipaketti koettiin niin hyväksi, että sen käyttöä voitaisiin ottaa muuhunkin asiakastyöhön, jos sisältöä muutettaisiin asiakasryhmän mukaan. Kehittämiskohteita ja jatkotutkimuksia aiheesta keksisi valtavasti. Jälkihuoltoa koskevan lakimuutoksen ja erilaisten hankkeiden myötä

jälkihuollon kenttää kehitetään jatkuvasti. Toivottavasti tämä kehitys ei koskaan lopu, jotta saisimme mahdollisimman hyvät lähtökohdat jälkihuollon nuorille.

9 Johtopäätökset

Johtopäätöksissä avaan, miten pääsin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Mitä jälkihuollon työntekijän tulee huomioida itsenäistyvän nuoren kanssa työskennellessä?” löytyi osittain suoraan toiminnallisesta osuudestani, niin materiaalipaketeista, kuin Check-listoista. Nuoren itsenäistymisessä on valtavasti vaiheita ja nuorella on paljon opittavaa. Vastaus ei toisaalta ole niin yksiselitteinen, kuin luomani materiaalipaketit ja listat, vaan se kattaa yksilöllisesti huomattavasti asioita. Toiminnallinen osuus vastasi siis pääpiirteittäin siihen, mitä tulee huomioida nuoren kanssa työskennellessä. Lisäksi materiaalipaketteja ja listoja kehitettäessä Puistonmäen tukipalveluilla avautuu varmasti uusia huomioitavia aiheita.

Tähän kysymykseen toisaalta kattavan vastauksen löysin nuoruudesta aikuisuuteen osiosta, jossa avasin Arnettin (2004) teoriaa aiheesta. Arnett (2004) määrittelee aikuisuuteen siirtymisen kolmen pääkriteerin avulla: vastuun ottaminen omasta itsestä, itsenäinen päätöksenteko ja taloudellinen itsenäisyys. Kun nämä tavoitteet ottaa huomioon jälkihuollon työn sisällössä, päästään jo hyvin lähelle sitä, että nuori on valmis itsenäistä elämää kohti.

Arjen askareiden, terveyden, mielenterveyden, talouden, palveluiden, kriisien, työn ja tukeverkoston käsittely, sekä opettelu ovat osa tätä kokonaisuutta. Kun nämä asiat alkavat hiljalleen olemaan hallussa, niin kehittyä sitä myötä myös vastuu omasta elämästä. Vastuu omasta elämästä on tietenkin nuorella itsellään, mutta myös se, että tiedostaa mistä apua on saatavilla ja osaa hakeutua oikean avun piiriin tai pyytää apua tukiverkostolta, on osa vastuun ottamista omasta itsestään. Voimme löytää yhdessä välineet itsestään vastuun ottamiseen, jota kautta oma aikuisuuteen siirtyminen on jo vahvalla pohjalla.

Toiseen tutkimuskysymykseeni ”Mitä palveluita jälkihuollon nuorelle on tarjolla itsenäistymisen polulla?” vastaus avautui suoraan toiminnallisesta osuudesta. Toiminnallisen osuuden otsikot kuvaavat hyvin nuoren mahdollisesti tarvitsemia palveluita ja niistä on

ikäisyyden ja näistä nuorista suurin osa jatkaa jälkihuollon asiakkaaksi (Tasala, 2019). Lastensuojelun jälkihuollossa oli 2019 vuonna 7646 nuorta, jotka olivat 19-21-vuotiaita (THL, 2020). Lakimuutoksen myötä asiakaskunnan määrä tulee nousemaan valtavasti ja erityisen tärkeäksi nousee työskentelymallit ja niiden kehittäminen, jotta pystytään tekemään laadukasta ja asiakkaan etua ajavaa jälkihuollon työtä. Tutkimuskysymyksen vastaus nivoutuu siis osin myös toiseen tutkimuskysymykseen ja lastensuojelun VIP-polun mallinnuksen hyödyntämiseen jälkihuollon työssä. Moniammatillisten tiimien yhteistyön merkitys kasvaa. Aikuissosiaalityön nivoutuminen osaksi tiimiä tulee yhä tärkeämmäksi jälkihuollon koskettaessa yli 21-vuotiaita.

10 Pohdinta

Lakiuudistus koskien jälkihuollon ikää on niin uusi, että suurimmassa osassa kirjallisuutta, verkkosivustoja ja muita lähdemateriaaleja läpi käydessä tiedot olivat niin sanotusti vanhentuneet. Sisältö sinällään oli edelleen ajankohtaista, mutta lainaukset laista ja puheet jälkihuollosta olivat vain 21 ikävuoteen saakka. Opinnäytetyön aikana tekstejä, kirjallisuutta, kolumneja ja mielipiteitä lukiessa nousi esille huomattavasti se, että jo vuosia on toivottu jälkihuollon jatkumista 25 ikävuoteen saakka. Myös itse olin samaa mieltä asiasta ja lakiuudistus oli erittäin toivottu myös omaan työhöni jälkihuollon nuoren kanssa työskentelyyn. Aikuisuuden kiperät tilanteet, mietteet, pohdinnat tulevasta ovat mielestäni paljon helpompia, kun tukena ja rinnallakulkijana pysyy työntekijä.

Jälkihuollon prosessi ei ole yksiselitteinen, vaikka tietyt lait ja ohjeistukset sitä koskevat. Tärkeintä mielestäni on, että nuoren ääni kuuluu siinä, mitä jälkihuolto sisältää. Jälkihuollon sisältöä tulee tarkoin miettiä ja pysähtyä aika ajoin siihen, ollaanko menossa tavoitteita kohti ja keskitytäänkö oikeisiin asioihin. Toisaalta välillä rento keskustelu ilman ammatillista päämäärää on se merkittävä keskustelu nuorelle, mikä voi nousta jopa ammatillista pohjaa tärkeämmäksi.

Niin nuorten keskusteluissa, kuin Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksessä esille nousi alueelliset erot jälkihuollon sisällöstä. Nuorille tulisi järjestää yhtä laadukasta jälkihuollon työtä asuinkunnasta riippumatta. Jos nuoret eivät itsekään tiedä, mitä jälkihuolloilta voidaan

odottaa ja vaatia, eikä jälkihuollon sisältöä avata nuorelle, niin riskinä on itsenäistymisen myötä palveluverkostosta putoaminen.

Jälkihuollon työntekijän työnkuvaa pohtiessa nousi esille se, kuinka sosiaali- ja terveysalalla työtapa on yhtä paljon kuin työntekijöitä. Jälkihuollon työntekijä tekee työtä myös ammatillisuuden ja ammatillisen pohjan lisäksi persoonallaan. Sosiaalialalla itse työntekijänä olet myös niin sanotusti työväline. Nuoren kanssa pyritään luomaan luottamuksellinen ilmapiiri, mikä ei kuitenkaan aina ole mahdollista. Henkilökemiat vaikuttavat työhön myös paljon, eikä jokaisen asiakkaan kanssa saa luotua samanlaista luottamussuhdetta. Toivon, että materiaalipaketti osaltaan toimii myös luottamuksellisen suhteen luomisessa antamalla tukea työhön. Lisäksi koen, että sain luotua työvälineen, joka ei ohjaa liikaa työntekijää, vaan tilaa jää myös omalla persoonalla työn tekemiseen.

Muita tutkimuksia ja opinnäytetöitä avatessa nousi esille ajatus oman ja Kumpulaisen (2016) opinnäytetyön yhdistämisestä käytäntöön, joka voisi olla toimiva menetelmä. Kumpulaisen menetelmä voisi yksinkertaistettuna toimia tukikodin puolella itsenäistymistyöskentelyssä. Minun työvälineeni toimisi jälkihuollossa. Jälkihuollon Check-listasta pystyttäisiin merkkamaan jo tukikodissa käydyt kohdat, mitkä ovat nuorella hyvin hallussa.

Koen onnistuneeni opinnäytetyössäni, koska loin työhömme toimivan työkalun, josta toivon jatkossa oman työmme lisäksi myös muiden hyötyvän. Olemme pohtineet yhdessä Puistonmäen tukipalveluiden työyhteisön kanssa, jos jakaisimme materiaalipaketit ja listat verkkosivullamme, jolloin ne olisivat jokaisen käytössä. Tämä tietenkin vaatisi pieniä muutoksia materiaalipaketteihin ja listoihin, sillä osa niiden sisällöstä on kohdennettu vain Puistonmäen tukipalveluiden työntekijöille. Mikä parasta, niin opintojen työharjoittelun ja opinnäytetyön kautta löysin itselleni työpaikan. Pääsen itse käyttämään tätä menetelmää ja materiaalia, minkä olen luonut, juuri sellaisessa työssä, josta olen haaveillut.

Toiminnalliseen osuuden koostaminen ja teoreettisen tietoon syventyminen kehitti niin ammatillista osaamistani, kuin palveluihin ohjaamisen taitoa. Opinnäytetyön kautta löysin erittäin paljon uutta tietoa ja kehitin tutkimuksellista otetta. Uuden tiedon lisäksi jo olemassa olevan reflektointi nousi myös tärkeään osaan. Kaikkea tulisi tarkastella monesta kulmasta ja yleensä arjen myötä, sekä rutiinien tullessa tämä unohtuu. Yhä opinnäytetyönkin

jälkeen haluan kehittyä, kehittää, pohtia, reflektoida ja oppia. Tärkeäksi osuudeksi, niin opintojen, kuin työelämän myötä ovat nousseet lait. Vaikka opintojen ja työn ohella niitä käytetään, niin niitä ei koskaan osaa liian hyvin. Se on tärkeä osa, erityisesti lastensuojelun työtä tehdessä.

Check-listoista keskustellessa pohdintaan nousivat ajatukset niin tietosuojasta ja asiakastietojen käsittelystä, kuin moninkertaisesta kirjaamisesta. Vaikka Check-listat koetaan hyödyllisiksi ja toimiviksi, niin myös tämä näkökulma tuo oleellista pohdintaa opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen. Check-listathan toisaalta lisäävät kirjaamisen määrää ja oleellista on, siirtyvätkö kaikki kirjaamisen kannalta tarvittava olennainen tieto listasta sähköiseen järjestelmään. Vaikka Check-listat ovat työntukenä ja välineenä, niin niiden säilyttämisessä ja kirjaamisessa tulee huomioida tietyt seikat. Esimerkiksi Check-listat säilytetään joko nuoren luona tai toimistolla lukollisessa huoneessa.

THL ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia kirjaamaan, käsittelemään ja käyttämään tietosisältöjä yhtenäisellä tavalla. Myös tietosuojaan, tietoturvallisuuteen ja tietojärjestelmien käyttöön liittyvien tietoturvasuunnitelmien ohjaus tapahtuu THL:n antamien määräysten kautta.
(THL, n.d.-d)

Koska tällä hetkellä Check-listat ovat paperisena versiona, niin tulee huomioida kirjoittaako listaan esimerkiksi jälkihuollon nuoren lempinimen ja työntekijän etunimen, tai onko työntekijän nimen kirjaaminen edes tarpeellista. Lista ei voi sisältää salassa pidettävää tietoa, mutta kuitenkin toimii myös nuorelle muistutuksena hänen tarvitsemistaan palveluista ja mahdollisesti myös yhteystiedoista.

Rakenteinen, määrämuotoinen tieto tarkoittaa tiedon kirjaamista ja tallentamista yhteisten, etukäteen sovittujen rakenteiden avulla potilas- ja asiakastietojärjestelmissä sekä valtakunnallisissa sähköisissä tietojärjestelmäpalveluissa. Tiedon rakenteisuus tehostaa tiedon koneellista käsittelyä ja tiedon vaihtamista eri organisaatioiden ja järjestelmien välillä.
(THL, n.d.-e)

Koska Check-listat eivät ole sähköisessä järjestelmässä eivät tiedot välity ilman erillistä kirjausta eteenpäin. Työntekijän tulee huomioida kirjauksen lisäksi Check-listan luovuttamisesta nuorelle tai tarvittaessa sen hävittämisestä. Check-lista on luotu helpottamaan työtä ja uskon, että oikein käytettynä ja huolellisuus huomioiden lista on asiakasta ja työntekijää tukeva, eivätkä tietosuoja tai kirjaaminenkaan ole ongelma.

Tutkimuskysymykset muuttuivat opinnäytetyön teon myötä ja kysymys ”Mitä eroja kaupunkien tarjoamien palveluiden välillä on?” muodostui hyvin haastavaksi selvitettäväksi. Rajasin siksi tämän tutkimuskysymyksen pois opinnäytetyöstä. Selkeitä eroja kaupunkien välisillä palveluilla oli, mutta niiden vertailu ei olisi ollut tasavertaista, sillä kaupunkien väkilukujen välillä oli niin valtava ero. Palveluita löytyi molemmista kaupungeista kaikkiin materiaalipakettien yläotsikkoihin. A-klinikan palvelut olivat niin samanlaiset, että niiden vertailu oli hyvin yksinkertaista, joten päädyin vertailemaan vain A-klinikan nuorten palveluita Tampereen ja Hämeenlinnan välillä.

Näissä korostui, että Hämeenlinnan palveluun pääsevät kaikki Hämeenlinnan alueen nuoret, mutta Tampereella oikeutettuja maksuttomaan palveluun eivät olleet kaikkien alueiden nuoret. Mielestäni alueellisia eroja palveluihin pääsyyn ei pitäisi olla, erityisesti kaupungin sisällä. Jos nuori päätyy ottamaan yhteyttä A-klinikan nuorten palveluun ja selviää, ettei hän ole oikealta alueelta päästäkseen palvelun piiriin, niin on mahdollista, ettei hän enää ota mihinkään sen jälkeen yhteyttä. Kaikkiin palveluihin tulisi päästä mahdollisimman matalalla kynnyksellä, eikä pudota palvelun piiristä siitä syystä, että ei asu viereisessä kaupunginosassa.

Ettei opinnäytetyö olisi liian laaja, päädyin vertailemaan vain yhtä palvelua kaupunkien välillä. Rajaaminen tässä kohdassa oli hyvä päätös, sillä kaupunkien väliset asukasluvut ovat merkittävät, mikä vaikuttaa myös palveluihin. Lisäksi toiminnallisen osuuden laajuus ja kattavuus olivat opinnäytetyön kannalta riittävät ja työn rajauksen hallitseminen korostui valintoja tehdessä. Vertailu ei kuitenkaan päätynyt lopulta, kuin pieneksi osaksi opinnäytetyötä. Halusin kuitenkin sisällyttää vertailun työhön, koska mielestäni on tärkeää nostaa esille myös kaupunkikohtaiset erot ja miten nuoreen voi vaikuttaa asunnon sijainti.

Rajaaminen korostui opinnäytetyön prosessin edetessä useaan otteeseen. Alun perin tarkoituksena oli koostaa materiaalipaketit neljästä eri kaupungista. Onneksi rajasin työn kahteen kaupunkiin, sillä opinnäytetyön toiminnallinen osuus olisi kasvanut valtavasti, jos en olisi päätenyt pudottamaan kahta kaupunkia pois. Myös työn sisällön rajaaminen ja tiivistäminen olivat tärkeitä, jotta opinnäytetyöhön saatiin selkeyttä.

Vaikka opinnäytetyön aikana välillä tuntui, kuin olisi suossa rämpinyt, niin lopulta se palkitsi. Valmistun vihdoon, toivottavasti aivan ajallaan, juurikin siitä tutkinnosta, josta olen haaveillut nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajaksi valmistumisesta saakka. Opinnäytetyön kautta koen saaneeni itsevarmuutta omaan työskentelyyni jälkihuollon nuorten kanssa. Työllä on varmempi pohja, kun teoreettinen tieto on hallussa. Sosiaali- ja terveysalalla tulee kuitenkin kehittyä jatkuvasti ja pysyä ajanhermolla erilaisista ilmiöistä, uusista palveluista, työtavoista ja hyväksi koetuista malleista. Oppiminen ei pääty opinnäytetyöhön, vaan se elää koko uran ajan.

Nuorten itsenäisyyden polku haarautuu moneen suuntaan, sen varrella on hidasteita, mutkia ja käännöksiä. Tämän opinnäytetyön kautta koen, että pirstaleista palvelujärjestelmää on saatu koottua yksinkertaisempaan muotoon. Toivon että opinnäytetyön kautta nuoren saatto itsenäisyyden polulle olisi edes hieman helpompaa ja nuoren tie kohti aikuisuutta ei olisi niin mutkikas. Jokaisen polku on erilainen, jokaisen tie haarautuu omaan suuntaansa, mutta jälkihuollon työntekijä on nuoren oman polun mukana kulkija ja takaisin ”oikealle” polulle ohjaava. Opintojen päättymisen myötä pääsen myös itse mukaan auttamaan nuoria itsenäisyyden polun mutkien kanssa.

Lähteet

- Airaksinen, T. & Vilkka, H. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.
- A-Klinikka. (n.d.a). *Nuorten palvelut Hämeenlinna*. <https://www.a-klinikka.fi/toimipisteet/hameenlinna/nuorten-palvelut-hameenlinna>
- A-klinikka. (n.d.b). *Nuorten palvelut Tampere*. <https://www.a-klinikka.fi/toimipisteet/tampere/nuorten-palvelut-tampere>
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2019). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Arene ry. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTT%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382
- Arnett, J. (2004). *Emerging Adulthood : The Winding Road from the Late Teens Through the Twenties*. Oxford: Oxford University Press. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hamk.fi/lib/hamk-ebooks/reader.action?docID=3052030>
- FCG Konsultointi Oy. (n.d.). *Graphing Life*. Kompassi –Mikä menetelmä: <https://support.graphinglife.io/mika-menetelma>
- Haahkola, K. (2015). Esipuhe. Teoksessa S. Ervamaa, K. Haahkola, M. Illi, A. Markkola, H. Tukiainen & K. Suomalainen, *Lasten ja nuorten palvelut 2020: Jotta yksikään lapsi tai nuori ei tipahda turvaverkon läpi* (s. 1). Helsinki: Sitra. https://media.sitra.fi/2017/02/23070242/Lasten_ja_nuorten_palvelut_2020-3.pdf
- Hämeenlinnan kaupunki. (2020). *Nuorten terveysneuvonta*. <https://www.hameenlinna.fi/sosiaali-ja-terveys/terveyspalvelut/nuorten-terveysneuvonta/>
- Kumpulainen, H. (2016). Mun elämä–eheänä eteenpäin. – *itsenäistymismenetelmän kehittäminen ja sen käyttö sijaishuollossa ja sen jälkeen*. [Opinnäytetyö, Laurea -ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016060812367>

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2012). *Kategoriat, kulttuuri & moraalit – Johdatus kategoria-analyysiin*. Tampere: Vastapaino.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta 542/2019.

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190542>

Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1>

Lehtotie, K. (2018). *Selviytyminen, syrjäytyminen ja osallisuus – Jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kokemuksia jälkihuollosta*. [Sosiaalityön pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201901021023>

Lintonen, K. & Rajala, R. (2016). *Asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia lastensuojelun jälkihuollosta yksityisellä palveluntuottajalla*. [Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016121320195>

MINILEX. (2020). *Lakia helpommin. Huostaanoton jälkeiset itsenäistymisvarat*.

<https://www.minilex.fi/a/huostaanoton-j%C3%A4lkeiset-itsen%C3%A4istymisvarat>

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2015). *Ihmisen psykologinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ohjaamo. (n.d.). *Elämässä eteenpäin – ohjausta alle 30-vuotiaille*.

<https://ohjaamot.fi/etusivu>

Oikeusasiamies. (n.d.). *Mitä lapsen oikeudet ovat?*

<https://www.oikeusasiamies.fi/fi/web/lasten-ja-nuorten-sivut/mita-lapsen-oikeudet-ovat->

Puistonmäen tukipalvelut. (2014). *Lastensuojelun jälkihuollon palvelut*.

<http://www.puistonmaentukipalvelut.fi/palvelut/lastensuojelun-jalkihuollon-palvelut>

Puistonmäen tukipalvelut. (2014). *Puistonmäen tukipalvelut – tukea ja apua arkeen.*

<http://www.puistonmaentukipalvelut.fi/>

Reinikainen, S. (2009). *Nuorisokodista maailmalle – Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä.* Helsingin yliopisto. Helsinki: Kasvatustieteen laitoksen

tutkimuksia 224. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5658-1>

Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa – käsikirja arjen toimintaan.* Helsinki:

Edita Publishing Oy.

Sariola, T. (2016). Jos ei ole luottamusta, ei ole asiakkaita. *Talentia-lehti.*

<https://www.talentia-lehti.fi/jos-ei-ole-luottamusta-ei-ole-asiakkaita/>

Socca. (n.d.). *Lastensuojelun VIP-nuorten mallinnusryhmä.* Pääkaupunkiseudun

osaamiskeskus. <http://www.socca.fi/kehittaminen/lape->

[muutosohjelman_jatko/osaamis- ja_tukikeskus_ot/vip-nuorten_palvelupolku/vip-nuorten_palvelupolun_mallinnusryhma](http://www.socca.fi/kehittaminen/lape-muutosohjelman_jatko/osaamis-ja_tukikeskus_ot/vip-nuorten_palvelupolku/vip-nuorten_palvelupolun_mallinnusryhma)

Sorsakivi, K. (2015). *Jälkihuollon sisältö ja keinot tukikoti sylissä – opas työntekijöille.*

[Opinnäytetyö YAMK, Turun ammattikorkeakoulu]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5658-1>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2019). *Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän*

loppuraportti. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161637/STM_Rap_2019_43_Lastensuojelun_jalkihuollon_uudistamistyoryhman_loppuraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen perustuslaki, 731/1999. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

- Tampereen kaupunki. (2020.-a). *Ensiohjaus Ensio*. <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/mielenterveys-ja-paihdepalvelut/matalan-kynnyksen-palvelut/ensiohjaus-ensio.html>
- Tampereen kaupunki. (2020.-b). *Neuvonta talous- ja velka-asioissa*. <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/talous-ja-velkaneuvonta.html>
- Tasala, M. (2019). Jälkihuollolla itsenäiseen elämään. *Talentia-lehti*. <https://www.talentia-lehti.fi/jalkihuollolla-itsenaiseen-elamaan/>
- THL. (n.d.-d.). *Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla. Tiedonhallinnan ohjaus*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tiedonhallinnan-ohjaus>
- THL. (2019). *Tutkimus ja kehittäminen. Systemisen lastensuojelun levittäminen ja juurruttaminen (SyTy!)*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/systemisen-lastensuojelun-levittaminen-ja-juurruttaminen-syty->
- THL. (2020). *Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus. Osana lastensuojelun VIP-nuoren palvelupolkua*. Työpaperi. Helsinki. T. Heino., T. Hipp., A. Kantoluoto., T. Laine & L. Yliruka, (Toim.) https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140573/TY%C3%962020_032_Itsen%C3%A4istymist%C3%A4%20ja%20hyvinvointia%20tukeva%20j%C3%A4lkihuolto%20ja%20nuorten%20aikuisten%20sosiaality%C3%B6n%20mallinnus_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- THL. (n.d.-a). *Lastensuojelun käsikirja. Jälkihuolto*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- THL. (n.d.-b). *Lastensuojelun käsikirja. Sijaishuolto*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

- THL. (n.d.-c). *Lastensuojelun käsikirja. Sijoitus avuhuollon tukitoimena*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-avohuolto/sijoitus-avohuollon-tukitoimena>
- THL. (n.d.-e). *Tiedonhallinta sosiaali- ja terveysalalla. Kirjaaminen*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/kirjaaminen>
- Timonen-Kallio, E. (2010). *Umbrella -käsikirja–itsenäisen elämän ABC*, Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 50. Turun ammattikorkeakoulu.
- Turun yliopisto. (2019). Hänninen, M. Haastattelu. *Lapsen oikeuksien viikolla nostetaan esille jokaisen vastuu lasten suojelemisesta*. Mediatiedote. <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/lapsen-oikeuksien-viikolla-nostetaan-esille-jokaisen-vastuu-lasten>
- Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2012). *Julkaisut. Lastensuojelu*. <https://www.vtv.fi/julkaisut/lastensuojelu/>
- Vario, P., Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M. & Jaana, T. (2020). *Lapsiasiainvaltuutetun toimiston julkaisuja*. <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/02/suojele-unelmia-vaali-toivoa.pdf>
- Walhbeck, K., Hietala, O., Kuosmanen, L., McDaid, D., Mikkonen, J., Parkkonen, J., Reini, K., Salovuori, S. & Tourunen, J. (2018). *Toimivat mielenterveys- ja päihdepalvelut*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 89/2018. Valtioneuvoston kanslia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160554/89-2017-YhdessaMielin_valmis.pdf
- Yleissopimus lapsen oikeuksista, 60/1991. https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Liite 1: Hämeenlinnan materiaalipaketin kansilehti

ITSENÄISTYVÄ NUORI

Hämeenlinnassa

ITSENÄISTYVÄ NUORI

Talous, terveys, palvelut, tuki, verkkosivustot ym. materiaalipaketti siihen mitä on huomioitava itsenäistyvän nuoren kanssa työskennellessä.

Noora Åkerlund

Sosom17, Hämeen ammattikorkeakoulu – Hamk

Ohje materiaalipankin päivittämiseen työntekijälle:

Löydät materiaalipankin Puistonmäen tukipalveluiden [REDACTED] jaettuna tiedostona, jos huomaat etteivät palvelut, sivustot tai yhteystiedot ole ajan tasalla, niin päivitä materiaalipankkiin uusi tieto. Jos löydät uusia palveluja, vinkkejä tai linkejä, niin lisää oikean otsikon alle palvelu, pieni esittely ja sivuston osoite tai yhteystiedot.

Liite 2: Tampereen materiaalipaketin kansilehti

|

ITSENÄISTYVÄ NUORI

Tampereella

ITSENÄISTYVÄ NUORI

Talous, terveys, palvelut, tuki, verkkosivustot ym. materiaalipaketti siihen mitä on huomioitava itsenäistyvän nuoren kanssa työskennellessä.

Noora Åkerlund

Sosom17, Hämeen ammattikorkeakoulu – Hamk

Ohje materiaalipankin päivittämiseen työntekijälle:

Löydät materiaalipankin Puistonmäen tukipalveluiden [REDACTED] jaettuna tiedostona, jos huomaat etteivät palvelut, sivustot tai yhteystiedot ole ajan tasalla, niin päivitä materiaalipankkiin uusi tieto. Jos löydät uusia palveluja, vinkkejä tai linkkejä, niin lisää oikean otsikon alle palvelu, pieni esittely ja sivuston osoite tai yhteystiedot.

Liite 3: Otteita materiaalipaketeista

1

ASUMINEN – OMA KOTI – MUUTTO

- **Kun muuttaa ensimmäiseen omaan kotiin** on huomioitava monenlaista. Marttojen sivustolta löytyy tarpeellisia hankintalistoja, joista näkee minkälaisia tavaroita ja tarvikkeita voi kotona tarvita. Lisää vinkkejä arkeen löytyy Marttakoulusta. <https://www.martat.fi/marttakoulu/omaan-kotiin/>
- **Muuttoilmoitus.** Muutosta on ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastoon aina, kun muutat pysyvästi asunnosta toiseen tai kun tilapäinen oleskelu toisessa osoitteessa kestää yli kolme kuukautta. <https://dvv.fi/muutto>
- **Postin jakelu ja osoitteenmuutos** https://www.posti.fi/fi/henkilöille/jakelu-ja-muuttaminen?gclid=Cj0KCQjw77TbBRDtARIsAC4I83n7rhnyFh1E6hdt3doum2u_E5pAm93x4-7T9uWuqzAXa9dHdvKohMaAr16EALw_wcB
- **15 kohdan muuttajan muistilista!** Yksinkertainen ja selkeä: <https://kotiliesi.fi/koti/kodinhoito/muuttajan-muistilista/>
- **Nuorisosäätio** tarjoaa vuokra-asuntoja ja tukea asumiseen työssäkäyville ja työelämään hakeutuville 18–29-vuotiaille nuorille aikuisille. https://www.nuorisosaatio.fi/?gclid=EALalQobChMI_oL3pPS66AIVx8CyCh1taQI9EAAYASAAEgL7vD_BwE
- Jos olet pienituloinen ja tulosi eivät riitä asumiskustannustesi kattamiseen, sinulla voi olla oikeus **asumistukeen**. Pikaopas neuvoo sinua asumistuen hakemisessa <https://www.kela.fi/asumistuen-pikaopas>

Vinkkejä ja linkkejä – Asuminen/Oma koti/muutto

- **Facebookin** roskalavaryhmät, marketplace ja muut myyntisivustot, joista löytyy paljon huonekaluja ja kodintavaroita edullisesti tai jopa ilmaiseksi.
- **Tori.fi** sivustolta löytyy paljon kierrätettyä tavaraa ja voit hakea tiettyä tavaraa alueeltasi. Lisäksi vuokra-asuntojen ilmoituksia löytyy torista! www.tori.fi

ARKI

- **Nuorten netin** arki osiosta löytyy kodin siisteyteen, raha-asioiden hoitamiseen, muuttamiseen, nukkumiseen, harrastuksiin ja arjen tekemiseen vinkkejä. <https://www.nuortennetti.fi/arki/>
- **Mielenterveystalo**, arjen perusteet https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tyokaluja_itsehoito/Pages/arjenperusteet.aspx

---

Harrastaminen Hämeenlinnassa

- **Hämeenlinnan harrastustoiminta** listattuna elämyksistä, urheiluun, taiteeseen ym. <https://www.hameenlinna.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/nuorisopalvelut/nuorisotoiminta/harrastustoiminta/>
- **Liikuntapassi** <https://lastenliikunnantuki.fi/aikuiset/aikuisten-liikuntapassi-kuntofitness/>
- **Miniteatteri** Miniteatteriin voi hakea kaikki 5–29v lapset ja nuoret. Opetusta järjestetään arkisin klo 16–20.30 välillä. Näytelmäharjoitusten aikataulut sovitaan erikseen. Ilmoittautuminen ja lisätiedot <https://www.miniteatteri.fi/ilmoittaudu>

PALVELUT / VAPAA-AIKA

- **Ohjaamo** kokoaa monialaiset nuorille kohdennetut palvelut saman katon alle, yhteen palvelupisteeseen. Erityisesti ilman työ- ja opiskelupaikkaa olevat nuoret saavat paikallisesta Ohjaamosta neuvontaa, ohjausta ja tukea koulutukseen, työllistymiseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Ohjaamo on matalan kynnyksen neuvontapiste 15–29-vuotiaille nuorille, jonne voi tulla ilman TE-toimiston lähetettä omasta päätöksestään, joko yksin tai kaverin kanssa. Nuori voidaan vinkata Ohjaamoon myös etsivän nuorisotyön tai vaikka terveydenhoitajan kautta. Ohjaamossa nuoren tilanne kartoitetaan. Tämän jälkeen nuorelle tarjotaan juuri sellaista ohjausta, jota hän tarvitsee. Ohjaus

RAHA-ASIAT

- "Puhu rahasta" - tehtäväkirjasta löytyy kattava valikoima tehtäviä ja infoa itsenäistyvän nuoren raha-asioihin liittyen: <https://muntalous.fi/wp-content/uploads/2017/11/Puhu-rahasta-teht%C3%A4v%C3%A4kirja-verkkoversio.pdf>
- "Mun talous" sivusto: <https://muntalous.fi/puhu-rahasta-tehtavakirja-itsenaistyville-nuorille-raha-asioiden-taloudenhallinnan-tueksi/>
- Selkokielineen rahankäyttö opas <https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/talousooppaat/rahan-kayton-opas.pdf>
- Omat rahat -osiossa löytyy apua erilaisiin elämäntilanteisiin. Palvelu on toteutettu erilaisten tyypittelyjen avulla. Etusivulla valitaan, oletko opiskelija, työssäkäyvä vai työnhakija. Ensimmäisen valinnan (opiskelija/työssäkäyvä/työtön) jälkeen seuraavassa ikkunassa aukeaa uusia vaihtoehtoja, joista valitset tilanteeseesi sopivan. Jos esim. olet opiskelija, seuraavaksi kysytään muodostuvatko tulosi pelkästään etuuksista vai saatko lisäksi palkkaa. Lopulta palvelu tarjoaa erilaisia ohjeita ja vinkkejä erilaisiin tilanteisiin. Löydät tietoa siitä, mitä voit itse tehdä asioiden eteen ja mistä voit hakea apua. <https://muntalous.fi/omat-rahats/>
- Hämeenlinnan seudulla toimiva Hyvän Tahdon ruokajakelun verkosto järjestää ruokailuja ja ruokajakelua vähävaraisille. <https://www.hameenlinna-vanajanseurakunta.fi/apua-ja-tukea/ruoka-apu>

Laskurit – Raha asiat

- Penno pohja rahatilanteen selvittämiseen ja seurantaan https://www.takuusaatio.fi/sites/default/files/penno_web.pdf

---

TAMPEREEN MUUT TERVEYSPALVELUT VERKOSSA

- **Nuorisoneuvola** on seksuaaliterveyden neuvola alle 22-vuotiaille Tamperelaisille ja Orivesiläisille nuorille, jotka eivät kuulu opiskeluterveydenhuollon piiriin. Sieltä saa apua ehkäisyyn aloitukseen ja seurantaan, kuukautisvaihoihin, seurusteluun, seksuaalisuuteen, seksitauteihin sekä raskauden keskeytykseen liittyvissä asioissa. Nuorisoneuvola tukee myös terveyteen ja omiin huoliin liittyvissä asioissa nuoria, jotka eivät kuulu työ- tai opiskeluterveydenhuollon piiriin. Nuorisoneuvolasta saa terveydenhoitajan, nuorisolääkärin ja psykologin palveluja. Voi itse ottaa suoraan yhteyttä ja varata ajan nuorisoneuvolaan, lähetettä ei tarvita. Ajan voi varata joko puhelimitse tai verkossa: Puhelin 03 5657 0154, ma, to klo 13 - 14.30 ja ti, pe klo 8.30 - 10.
<https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/nuorten-palvelut/nuorisoneuvola/ajanvaraus-verkossa.html>
- **Ohjaamosta** (kts. kohta palvelut) saa apua ja tukea omaan elämäntilanteeseesi ja ohjaamon kautta tavoittaa laajasti eri verkostoja terveyden ja hyvinvoinnin saralta. Hyvinvoinnin, sosiaalisen tuen ja arjen sujuvuuden saralla Ohjaamossa palvelee mm. terveydenhoitaja ja sosiaaliohjaaja. Nuorten talo Ohjaamoon voi tulla sellaisena kuin on ja saa

tukea ihmissuhteisiin ja yksinäisyyden tuomiin haasteisiin. Ohjaamo tarjoaa myös erilaisia ryhmäpalveluita ja vertaistukea.

- **Terveydenhuollon verkkopalvelut Tampere:** Tampereen sosiaali- ja terveyspalvelut (Tunnistautuminen verkkopankki/mobiili tunnistautumisella):
<https://tunnistaminen.suomi.fi/sivut/discovery-page/?entityId=https%3A%2F%2Fsote.easiointi.fi%2Ffi%2Fweb%2F tampere-te&timeout=295&tid=1c8sibj9a8fug8i7qi4m8lqo7c&pid=569c68ccf2a61a8ba522efeeec4fc649c3dbd50b80154c8c710c7c05e925a5d2&tag=2003300606cb35&authMethdReq=fLoA2;eLoA3;eLoA2;fLoA3&conversation=e1s1>

Liite 4: Hämeenlinnan Check-lista

Nimi _____ Työntekijä(t) _____

ITSENÄISTYVÄN NUOREN CHECK-LISTA HML

- Kompassi / Tilanteen kartoitus
- Mitä jälkihuolto on?

Asuminen – oma koti – muutto

- Muuttoilmoitus
- Taloyhtiölle muuttoilmoitus
- Posti: Osoitteenmuutos
- Vuokran maksu
- Asunnon kansioon tutustuminen
- Isännöitsijän, vuokranantajan ja huoltoyhtiön yhteystiedot
- Huonekalut ja muut tarpeet ensimmäiseen asuntoon
- Muuttajan muistilista!

Huomioita

ARKI

- Arjen hallinta
- Kaupassa käynti
- Ruuan laitto
- Kodin siisteys
- Pyykit
- Lemmikeistä huolehtiminen
- Päivärytmi, nukkuminen ja herääminen
- Itsestä huolehtiminen, hygienia
- Lääkitys
- Harrastukset

Huomioita

PALVELUT / VAPAA-AIKA

- Ohjaamo Stage - Hämeenlinna
- Etsivä nuorisotyö
- Hämeenlinnan sosiaalipalveluiden neuvonta p. 03 621 3303
- Kumppanuustalo/Lähiökeskus
- Nuokkarit
- Hämeenlinna-Vanajan seurakunta

Huomioita

Nimi _____ Työntekijä(t) _____

RAHA-ASIAT

- Budjetti
- Laskut
- Laskurit
- Pankki
- Verkko asiointi
- Takuusäätiö/Chat
- Muntalous.fi
- Velkalinja p. 0800 98 009
- Ohjaamo Stage – Hämeenlinna
- Etsivä nuorisotyö
- Ruokajakelu – Vanajan seurakunta
- Kela

Huomioita

TERVEYS

- Nuorten terveysneuvontapiste
- Kanta.fi
- Omahoitopolut.fi
- Omaolo.fi
- Minunterveyteni.fi
- Hämeenlinnan terveyspalvelut verkossa
- terveyspalveluiden Chat
- Kansalaisten terveyspalvelu
- Seksuaalisuus ja ihmissuhteet
- Ehkäisy
- Omat palvelut:
-
-
-

Huomioita

MIELENTERVEYS / PÄIHTEET / RIIPPUVUUDET

- mieli.fi
- mielenterveystalo.fi / Milli / BD121
- Hämeenlinnan psykiatrinen sairaanhoitaja
→ oman alueen numero
- Psykologin vastaanotto
- Tunnettyöskentely
- Päihteet/Riippuvuudet:
- Nuortenlinkki.fi
- AUDIT – alkoholin käytön riskit
- Päihdelinkki.fi
- Hämeenlinna A-klinikka
→ Nuorten vastaanotto Ohjaamossa

Huomioita

Nimi _____ Työntekijä(t) _____

TYÖT

- Työnhakuprosessi
- Työpaikkojen yleiset käytännöt
- Ohjaamo Hämeenlinna
- Duunaamo Hämeenlinna
- Osaan.fi
- TE-palvelut
- TE-henkilöasiakkaan puh.
0295 025 500 ma-pe 9-16
- Liitto / Työttömyyskassa
- Jos jää työttömäksi/opinnot
päätyvät

Huomioita

OPISKELU

- Opintoihin hakeminen
- Oppilashuolto – kuraattori
- Opintojen eteneminen
- Opintopolku
- Ammattiliiton opiskelijajäsenyys
- Hämeenlinna: Studentum.fi
- Ohjaamo Hämeenlinna
- Etsivä nuorisotyö Hämeenlinna
- AVO – ammatinvalinta ohjelma
- Koulutusneuvonta TE-palvelut
p. 0295 020 702 (arkisin. 9-16)
- TE-palvelut – Apua koulutus asioissa
Chat
- Opiskelun tuet

Huomioita

VIRASTOT

- Ohjaamo Stage – Hämeenlinna
- Sosiaalityö
- Kela
-
-
-

Huomioita

Nimi _____ Työntekijä(t) _____

TUKIVERKOSTO

- Tukiverkoston kartoittaminen
- tukiverkoston kuuluvat:
-
-
-
-
-
-
-

Huomioita

KRIISITILANTEESSA

- hätänumero 112
- Sosiaalipalveluiden neuvonta
- Sosiaalipäivystys
- Nettiturvakoti
- Keskussairaala
- Lasten ja nuorten puhelin puh. 116 111
- Apua.info
- Kriisipuhelimen suomenkielinen linja 09 2525 0111 on auki 24/7. www.mieli.fi/kriisipuhelin
- Hämeenlinnan turvakoti p. 050 355 6707
- Sekasin-Chat on avoinna ma-pe 9-24 ja viikonloppuisin 15-24 osoitteessa www.sekasin.fi.
- Sekasin Discord on auki 24/7 osoitteessa discord.gg/sekasin.
- Keskusteluapua verkossa antaa myös Tukinet.net.
- Nollalinja on valtakunnallinen, maksuton auttava puhelin kaikille, jotka ovat läheisessä ihmissuhteessaan kokeneet väkivaltaa tai sen uhkaa. Puh. 080 005 005 linja on auki 24/7.

Huomioita

Lapsiperheiden ja odottavien äitien palvelut

- Hope Ry. Hämeenlinna
- Hämeenlinnan neuvola
- Vanhemmuuden tuki-Chat Hämeenlinnan sivuilla

Huomioita

Liite 6: Ohjeistus henkilökunnalle materiaalipakettien ja Check-listojen käyttöön

▲ Ohjeistus kaupunkikohtaisten jälkihuollon työntekijöiden oppaiden ja Check-listojen käyttöön.

- Kaupunkikohtaiset oppaat ja Check-listat Tampereen ja Hämeenlinnan jälkihuollon nuorten kanssa työskentelyyn löytyy Puistonmäen tukipalveluiden [REDACTED]
- Päivitä opasta ja Check-listaa tarvittaessa tai jos huomaat mielestäsi hyvän palvelun tai linkin puuttuvan, niin lisää se listaan oikean otsikon alle. Oppaan loppuun voit myös linkata lisää vinkkejä esimerkiksi kirjoja tai menetelmiä.
- Opas ei koskaan ole "valmis", meidän vastuullamme on päivittää ja muokata opasta, jotta se olisi mahdollisimman käytännöllinen.

Opas

- Oppaasta löydät itsenäistymiseen ja arkeen liittyviä palveluita, muistilistoja, chatteja, ohjeita, vinkkejä ja linkkejä.
- Oppaan sisällöstä voit valita nuoren elämäntilanteeseen sopivia aiheita.

Check-lista

- Check-lista toimii muistilistana, sekä sillä vältetään päällekkäistä työtä ja voidaan huomioida, että kaikki tarpeelliset asiat on käyty nuoren kanssa läpi.
- Check-lista tulostetaan ja sitä täytetään sen mukaan mitä nuoren kanssa on käsitelty ja käyty läpi. Jos useampi työntekijä tekee töitä nuoren kanssa, niin sopikaa yhdessä toisen työntekijän kanssa missä listaa säilytetään esim. onko se nuorella tallessa vai esimerkiksi Palolla lokerossa.
- Check-listan huomioita tyhjä ruutu on tarkoitettu muistiinpanoja varten. Siihen voi kirjata esimerkiksi nuoren käyttämiä palveluita, yhteystietoja ym.
- Check-listan tyhjät valintaruudut on tarkoitettu palveluiden tai asioiden lisäämistä varten mitä listasta on nuoren tilanteen kohdalla puuttunut. Esimerkiksi tukiverkosto kohtaan kirjataan nuoren tukiverkosto ja Terveyspalveluiden alle nuoren käyttämät terveyspalvelut, joita listassa ei ole.
- Check-listasta voi yliviivata nuoren kohdalla tarpeettomat kohdat/palvelut yli.
- Check-lista voi myös toimia keskustelun runkona, jonka avulla kartoitetaan nuoren tilannetta.

Tavoitteiden seuranta

- Check-listan lopusta löytyy tavoitteiden seuranta taulukon, jos se koetaan työskentelyssä tarpeelliseksi voi sen ottaa käyttöön. Listalle voi etsiä nuoren kanssa sopivan paikan, missä se on muistuttamassa tavoitteista. Tavoitteita voi esimerkiksi olla, että nuori on seuraavaan tapaamisen mennessä hakenut omatoimisesti toimeentulotukea. Näin seurantalista on muistuttamassa tuen hakemisesta.

Liite 7: Työntekijöiden palautekyselyn apukysymykset

Noora Åkerlund

Toivoisin teiltä kommentteja, suoria mielipiteitä ja näkemyksiä oppaasta, sekä Check-listasta ja ohjeistuksesta. Ensimmäiselle vastaajalle olen luvannut tarjota lounaan, mutta jokaista vastaajaa muistetaan kyselyyn vastaamisesta! 😊

Vastaa kyselyyn sähköpostitse tai viestillä.

[Redacted email address]

04 [Redacted phone number]

- Miltä oppaan sisältö vaikutti?
- Miltä Check-listan sisältö vaikutti?
- Oliko ohjeistus selkeä?
- Miltä työ näytti visuaalisesti?
- Luuletko, että otat listan ja oppaan käyttöön?
- Ruusuja?
- Risuja?
- Kehittämisiäideoita?
- Muita kommentteja? Esim. käytettävyys